БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ЁШ ЛЕНИНЧИ

Газета 1925 йил 8 февралдан чиқа бошлаган

1990 йил 12 март Душанба
№ 49 (13. 485).
Баҳоси 3 тийин.

• ЎЗБЕКИСТОН ЛКСМ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ОРГАНИ •

КПСС Марказий Комитети Пленумида

МОСКВА, 11 март. (ТАСС.) Бугун Кремлда эрталаб соат 10 да КПСС Марказий Комитетининг Пленуми очилди.

Тушдан аввал икки масала: «СССР Конституциясининг 6- ва 7-моддалари юзасидан СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари Съездига таклифлар киритиш тўғрисида»ги, шунингдек, «КПССнинг XXVIII съездини чақириш, партияда ҳисобот-сайлов компаниясини ўтказиш муддатлари, ваколат нормаси ва съезд делегатларини сайлаш тартиби тўғрисида»ги масалалар муҳокама қилинди.

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари, СССР Олий Советининг Раиси М. С. Горбачев доклад қилди.

Доклад юзасидан музокараларда КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари Ю. А. Прокофьев, Қирғизистон ССР Министрлар Советининг Раиси А. Жумағулов, Қозоғистон Компартияси Жамбул область комитетининг биринчи секретари С. М. Бойжонов, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССР ички ишлар министри В. В. Бакатин, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, КПСС Тула область комитетининг биринчи секретари Ю. И. Литвинцев, СССР адлия министри В. Ф. Яковлев, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, ВЦСПС секретари В. М. Мишин, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, СССРнинг Польша Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси В. И. Бровиков, КПСС Платформасига амал қилувчи Литва Компартияси мувақкат Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. Н. Швед, КПСС Марказий Комитетининг секретари, «Правда» газетасининг бош муҳаррири И. Т. Фролов, КПСС Марказий Комитетининг аъзоси, ВЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари В. И. Мироненко, Белоруссия Компартияси Гродно область комитетининг биринчи секретари В. М. Семенов, СССР Фанлар академияси иқтисодиёт бўлимининг академик секретари вазифасини адо этувчи С. С. Шаталин қатнашдилар.

Тушдан кейин КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ўз ишини давом эттирди.

Пленумда КПССдан СССР халқ депутатлигига сайлов ўтказилади.

СССР Олий Совети Президиумининг мажлиси

10 март куни Кремлда М. С. Горбачев раислигида СССР Олий Совети Президиумининг мажлиси бўлиб ўтди.

Мажлисда СССР халқ депутатлари навбатдан ташқари учинчи Съезди ишини ташкил қилиш билан боғлиқ масалалар кўриб чиқилди.

СССР Олий Совети Президиумининг Съездни тайёрлаш комиссиясининг иш якунлари чиқарилди. Бу масала юзасидан комиссия раиси, СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов сўзга чиқди. Президиум Съезднинг кун тартиби ва иш тартиби, шунингдек, унинг ишчи органлари таркиби юзасидан комиссия билдирган таклифларни маъқуллади.

Мажлисда давлат турмушига даҳлдор бошқа айрим масалалар ҳам кўриб чиқилди.

ТАСС.

Наврўзни нима учун нишонлаймиз?

Наврўз байрами одамлар витамин ва тузларга муҳтож бўлган бир даврга тўғри келади. Ибн Сино буни қуйидагича тушунтиради: «Баҳорда танадаги қон қўзғалади. Бемор киши силла қуритадиган шу палладан соғ чиқса, йил давомида ўлмайди». Шундан ҳам кўриниб турибдики, ота-боболаримиз Наврўз байрамини бежиз нишонлашмаган. Одат бўйича, байрам арафасида пиширилиб элга тарқатиладиган таом-сумалак, ҳалим, ҳар хил кўкатлардан тайёрланган таомлар кишиларга қувват бағишлайди, турли дардларга дармон бўлади. Демак, ҳар қандай байрам, тўй-томошалар халқимизнинг руҳиятини кўтариш, соғлиқларини тиклаш учун далда бўлган ва шундай бўлиб келяпти. Сумалакдан ташқари, дастурхонга етти хил таом ҳам қўйилган. Булар асосан «Ш» ҳарфидан бошланган — шам, шароб, шир (сут), ширинлик, шарбат, шакар ва шоя (тоғда ўсадиган ўсимликлардан бири)дир. Қизиғи шундаки, ана шу етти хил таомнинг ҳар бири алоҳида бир мазмунни ифодалаган. Масалан, шам ва шароб хурсандчиликни билдирса, сут — тозаликни, шарбат ва ширинлик эса ҳаётингиз ширин бўлсин, деган маъноларни англатади.

Қадимий байрамимиз ҳисобланган Наврўз не-не қаршиликларга дуч келмади, дейсиз. Араб истилочилари уни бутунлай йўқотмоқчи бўлдилар. Лекин халқ билганидан қолмади: байрам ҳар йили нишонланаверди.

70-йилларда ҳам Наврўзни инкор этмоққа қўл урдилар. Ҳаёт маромининг бир томири узилди. Натижада кишилар нопок ишларга қўл урищдан тап тортмайдиган бўлишди. Лекин кўр-кўроналикнинг умри қисқа: олтин юзига суртилган қора ҳақиқат ёмғирида ювилиб кетди. Наврўз — диний байрам, унинг бизга кераги йўқ деганларнинг юзи шувут бўлди.

Агар Наврўз кераксиз, биз учун зарарли бўлганда эди, ота-боболаримизнинг ўзлари ундан воз кечиб қўя қолган бўлардилар. Аммо Шарқ ҳакимлари уни ҳар йили катта байрам сифатида нишонлашни ёқлаб чиқишган. Табобат илми аҳллари Ар-Розий, Журжоний, Юсуф Табиб, Шаҳовиддин табиблар халқ табобатини ривожлантиришда Наврўзнинг роли катта эканлигини таъкидлаганлар.

Бизнинг даврда ҳам халқ табобати анъаналари давом эттириляпти. Хусусан, жумҳуриятимизда Наврўзнинг байрам сифатида алоҳида нишонланиши бу борада муҳим қадам бўлди. Бизнинг «Шарқ» халқ табобати марказимиз катта режаларни амалга оширмоқда. Англия халқ табобати институти билан ҳамкорликда иш олиб бориш чораларини изламоқдамиз. Яқинда англиялик бир киши бизнинг даволаш усулларимиз билан қизиққанини ва тажриба алмашиш ниятида эканлигини айтди.

Халқ табобатини ўрганиш ва унинг даволаш усулларини кенг қўллаш АҚШ, Англия, Хитой ва Ҳиндистонда яхши йўлга қўйилган. Кузатишлар шуни кўрсатаяптики, фақат халқ табобати билан шуғулланувчиларгина касалликларнинг олдини олишлари мумкин. Чунки касаллик уч-тўрт йил олдин бошланади. Соғлом, бақувват киши буни сезмайди. Демак, халқ табобатига энди кенг йўл очиб бериш керак. Мамлакатимизда кеч бўлсада бу хайрли ишларга эътибор берилаётгани айниқса қувончлидир.

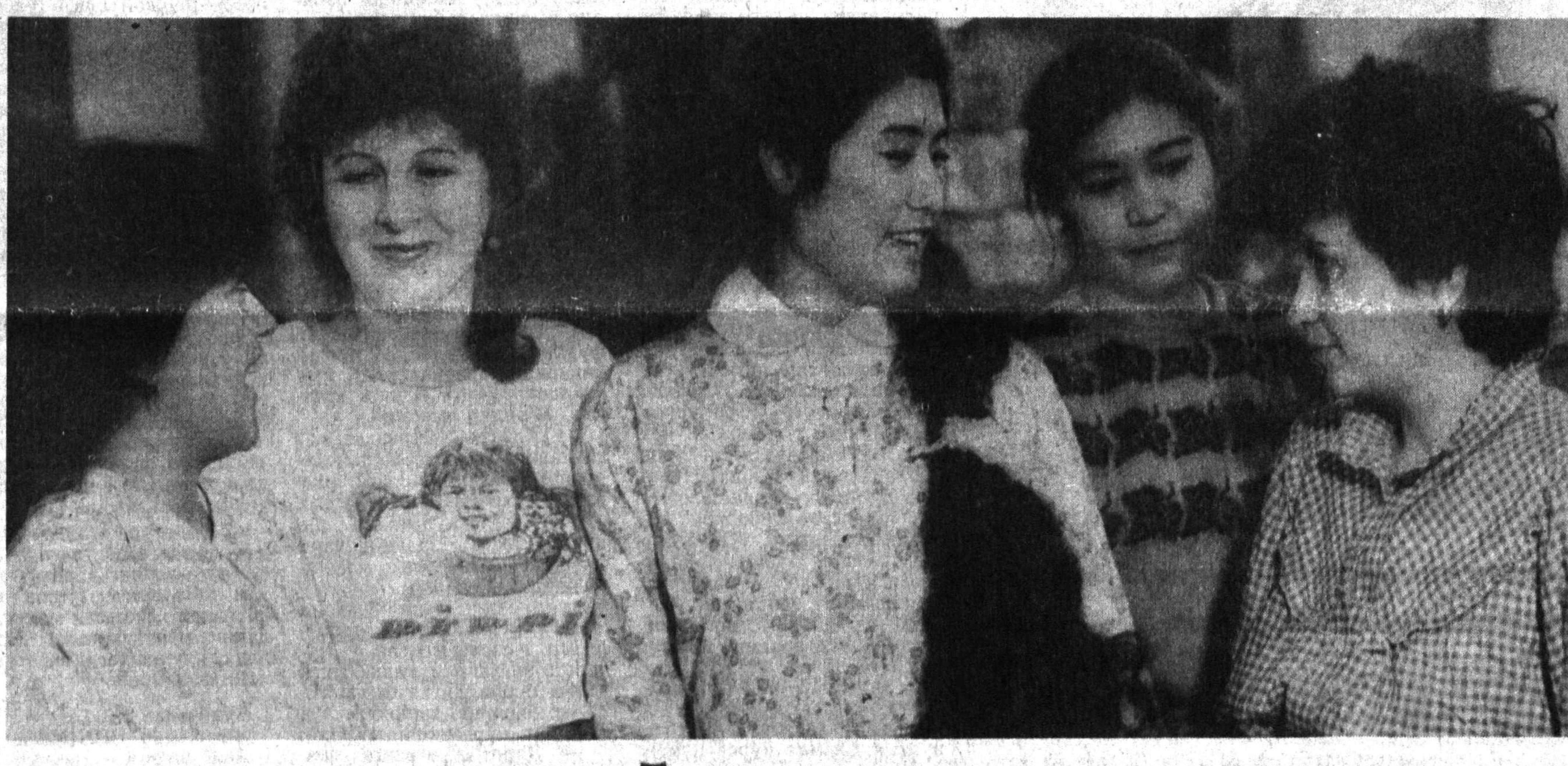
Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш нозирлигимиз ҳам бу масалада анчагина ишларни амалга ошириб қўйди. Шундай бир даврда халқ табобати билан шуғулланишга аслида эҳтиёж бормиди ўзи, деган савол ҳам туғилиши мумкин. Миллион, миллион доллар турадиган қимматбаҳо аппаратлар ўрнига оддий, лекин йиллар давомида синалган усулларни қўллаш фойда эмасми?

Бизнинг жамоамиз ана шундай синалган усулларни қўллаб, беморларга беминнат ёрдам кўрсатаётир. Томир урушига ёки узоқдан қараб ҳамда оддий усулларни қўллаб, 5—10 минут давомида беморнинг касалини аниқлаш қудратига эгамиз. Лекин ҳали ҳам халқ табобатини чуқур билмаётганимиз, унинг беқиёс, катта имкониятларидан оқилона фойдалана олмаётганимиз кўпгина касалликларнинг олдини олиш имкониятларини бермаяпти. Биз қўллаётган касалликларни аниқлаш ва даволаш усуллари ҳам мукаммал манбага эга эмас. Бунинг объектив ва субъектив сабаблари бор. Халқимиз табиат инъом этган сирли хусусиятлардан кенг ва ўринли фойдаланса, янада бахтли ва соғлом бўлишига аминман.

Жумҳуриятимизда Наврўзни нишонлаш тадбирлари белгиланган экан, бундан чексиз қувонмоқ керакдир. Халқ табобати билан шуғулланишга ҳам жиддий эътибор берилса, нур устига нур бўлур эди.

М. САЛАЕВ, врач.

«Ёш ленинчи» йўлланмаси билан



КАЛИНИНДА КАСБ ЎРГАНИБ

Олис ўлкада — юртдан йироқда ҳунар ўрганиш осонми! Мусофирчилик ташвишлари, дўст-ёр соғинчи... Машаққатли, аммо айни чоқда унинг ўзгача завқи ҳам бор.

Гапнинг индаллоси, мана бир неча йилдирки, Шаҳрихон шаҳридаги 39-ҳунар-техника билим юртининг толибалари Калинин шаҳридаги трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасида иш ўрганиб қайтишаётир. Савол туғилиши мумкин: ўзимизда ҳам саноат корхоналари бўлса-ю, ўзга юртда ҳунар ўрганишга на ҳожат. Ҳамма гап шунда-да. Бизда билим юрти ўқувчиларининг касб сирларини ўзлаштиришларига етарли эътибор берилмайди. Яширишнинг ҳожати йўқ. Айрим жойларда бу ишга панжа орасидан қаралади. Уларга тикув машиналарининг ҳам «касали» борлари берилади. Эҳтиёт қисмлари етишмайди. Иш берадиган дастгоҳлар эса корхонанинг ўз тикувчиларига ажратилади. Калинин шаҳридаги трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасида бу борадаги муносабат бутунлай бошқача: бўлғувси чеварларнинг алоҳида иш участкаси бор. Уларга катта тажрибага эга бўлган, ишбилармон мураббийлар сабоқ беради. Н. Кожевникова, А. Лебедева, С. Федосеева, В. Романенко, Л. Осипова. Рўйхатни яна давом эттиравериш мумкин. Энг муҳими улар ҳамюртларимизни бегонасирашмаяпти. Аксинча меҳр кўри, қалб муҳаббати билан устозлик қилаётирлар. Тикув машиналари ҳақида гап боргудек бўлса уларни айрим корхоналаримиздаям орзу қилишлари мумкин холос. Бари хорижнинг тикув ва тўқув машиналари...

Бирлашма толибаларига ҳунар ўргатиш билан кифояланиб қолмасдан, билим юртига ҳам тикув машиналари ажратаётир. Унинг афзаллиги шундаки, у программалаштирилган бўлиб бирваракайига ўндан ортиқ операцияларни бажаради. Иш унуми ортади. Вақт тежалади.

— Ҳар йили, — тўлқинланиб сўзлайди ҳунар-техника билим юрти директори Мухторжон Усмонов, — 300 дан зиёд битирувчи қизларимиз касб-кор сирларини қардошларимиз ҳузурида ўташмоқда.

✦

СУРАТЛАРДА: ўзбек ва рус тўқувчилари тез орада дўстлашиб қолишди.

Ўқувчилар Ҳолида Шерматова билан Ҳадича Аҳмедова.

Бўш вақтларда биргаликда сайрга чиқиш қандай мазза!





2-бетга қаранг!

Биринчи саҳифага мактуб

СУМАЛАК ҲАМ СОТИЛАДИМИ?

Аслида эътиқод сотилмайди, лекин сотилди. Имон-ихтиёр сотилмайди, тил сотилмайди, меҳр сотилмайди, бироқ сотилди. Наврўз сотилмайди, аммо у ҳам...

Ҳали тарих саҳифаларига кириб улгурмаган турғунлик йилларининг давр авлодларига «холис» хизмати бу. Шукрлар бўлсинки, қайта қуриш шамоли бу хазонларни сидириб кетди. Эллигимиз қайтарилди, тилимиз қайтарилди, Наврўз қайтарилди. Хайрият шууримиз тиниқлашмоқда, ўзлигимиз англанмоқда, миллий урф-одатларимиз тикланмоқда.

Аммо...

Мени бир воқеа ҳали-ҳануз ҳайратда қолдиради. Бу воқеага роппа-роса бир йил бўлаяптики, ҳалиям тасаввуримга сиғдиролмайман, ҳайратдан ёқа ушлайман.

Ўтган йили баҳор айёми — Наврўз байрами аъло бўлмаса-да, яхшигина нишонланди. Дилларда қувонч ниш урди, ғубор аригандай бўлди. Катта-катта дошқозонларда сумалаклар пиширилди. Шунингдек, пойтахтнинг Карл Маркс номли кўчасида ҳам. Бироқ ачинарлиси шу бўлдики, бу ерда сумалак сотилди. Буни қаранг, миллий урф-одатимизни, ўзлигимизни, ҳатто вужудимизни, руҳимизни пуллашди. Ахир у дўстлик, меҳр-оқибат, эзгулик, жамики яхши фазилатларимизнинг нишонаси эди-ку?! Бобокалонларимиздан ота-боболаримизга, улардан эса бизга қолдирилган эзгулик, сахийлик риштаси эмасмиди бу?! Ахир ўзбек халқи ҳам қўли, ҳам дастурхони очиқ меҳмондўст халқ-ку. Наҳотки, меҳмоннавозлик ҳам пулга чақилса?!

Бир йилда бир марта пишириладиган муқаддас таомимизни наҳотки қимматига пуллаб ўтирсак. Ахир бу ота-боболаримизнинг руҳи сингган таомил. Уларнинг руҳи пок, биз бу покликни қалбакилик билан булғамаслигимиз керак. Ё дошқозон пул деса, ўзини томдан ташлайдиган юлғичлар қўлидамиди? Бундай десак, Тошкент шаҳар ижроия қўмитаси ва матлубот жамияти ҳамда маиший хизмат кўрсатиш идоралари раҳбарларига гапнинг бир «учи» тегиб кетади, «туҳмат тоши»ни отган бўламиз. Лекин нима бўлганда ҳам «туҳмати»миз ўринли. Чунки элни шод этиш ташаббусини бевосита ўз зиммаларига олишлари керак эди. Ваҳоланки, худди шу кўчага ёндош автомобиль транспорти ва йўллар институти мутасаддилари бу борада журъатли ва саҳоватли экан. Ҳамма нарса бепул берилди: сумалак ҳам, бошқа овқатлар ҳам. Ана ҳақиқий байрамнинг нишонаси. Миллийликка хос катта тўй бу.

Бу воқеаларни эслаб ўтишимизнинг боиси бор, албатта. Саноқли кунлардан сўнг Наврўз байрамини нишонлаймиз. Ҳозир қизғин тайёргарлик ишлари олиб борилмоқда. Сумалакхўрлик қилишимизга ҳам оз вақт қолди. Лекин ўша орзиқиб кутилган кун келганда яна...

Маълумки, бу тансиқ таомни тайёрлаш жараёни қизиқ. Кечаси билан ухламасдан сумалак пиширилади. Бунинг ҳам гашти ўзгача. Саҳарга яқин тайёр бўлган сумалак эрталаб бор хонадонларга УЛАШИЛАДИ. Бу — Наврўз билан муштарак бўлган қадимий анъана. Хўш, шундай экан, нега сотишимиз керак?

Инсон ҳар нарсага қодир, дейдилар. Лекин баҳорнинг дилларга завқ-шавқ берувчи, шодлик ва хуррамлик ато қилувчи айёмларидан бири — сумалакхўрликнинг моҳиятини ўзгартириб юборишга инсон қодир эмас. Ҳаққимиз йўқ. Унинг моҳияти одамларга инсонийлик улашиш, меҳр-оқибат тортиқ қилиш, ҳурмат ва эътиқод уруғини сочиш. Зеро, миллийлик сотилмайди. Демак, миллийликка хос сумалак ҳам сотилмаслиги керак.

Алимқул СУЛТОН,
Журналист.

«Ёш ленинчи» йўлланмаси билан





(Боши 1-бетда).

КАЛИНИНДА КАСБ ЎРГАНИБ

Самарали ҳамкорлик ҳар икки томонга ҳам фойдали бўлаётир. Билим юртининг битирувчилари ишлаб чиқаришга боришгач, иккиланиб қолмаётирлар.

Ўзга юртда ўзбек қўшиғи янграса, атлас кўйлакли қизларимиз қирқ кокил сочлари билан кўзни қамаштирса қалбингиз шуурга тўлар экан. Юрагингизга илиқлик югуради. Биз яқинда Калинин шаҳрида бўлдик. Бирлашмадаги меҳнат жараёни, иш шароити билан танишдик.

Қизларимиз олисдаги тенгдошлари билан дугона тутунишган. Улар билан урф-одатларимиз, тарихий шаҳарларимиз ҳусусида суҳбат қуришади. Бўш вақтда эса Москва ва унинг атрофидаги қадамжоларга саёҳат уюштирадилар. Мароқли сайр қиладилар. Билим юртининг ишлаб чиқариш таълими мастерлари Ҳаётхон Усубжонова, Насиба Иброҳимова толибаларга бошқош. Уларнинг яқин сирдошлари.

Бирлашма ётоқхонасида қизларга барча шарт-шароит яратилган. Палов пиширишга ҳам, ўсма қўйишга ҳам.

Аъзамжон МИРЗАЖОН.
Калинин — Тошкент.

ИШЧИ ЁШЛАР БЎЛИМИДАН:

Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлиги Енгил саноат министрлиги билан 14—15 март кунлари Бухоро шаҳридаги 9-ўрта ҳунар-техника билим юрти «Жумҳурият енгил саноат корхоналари учун малакали ишчилар тайёрлашда ҳунар-техника билим юртлари ва буюртмачи корхоналарнинг ҳамкорликдаги ишларини такомиллаштириш» мавзусида жумҳурият семинар-кенгашини ўтказмоқчи. Касб эгаларини тайёрлаш борасидаги ечимини кутаётган муаммолар балки ана шу кенгашда ўз ифодасини топар.

✦

СУРАТЛАРДА: Шаҳрихондаги 39-ҲТБЮ ўқувчиси Н. Ҳалилова бирлашма бош инженери В. С. Коваленко ва билим юрти директори Мухторжон Усмоновлар (юқоридаги чапда). Уста Л. Н. Сигева ўқувчилар билан. Бўлғуси ҳунармандлар «Олимпия» спорт комплекси олдида. Ўзбекистондан олисда ҳам мазали палов тайёрлаш мумкин экан.

Муаллиф олган суратлар.





Қаловини топса...

Имконият — уни ҳар ким ҳар хил баҳолайди. Кимдир ўз қобиғидан ташқари чиқа олмасликни, бошқа биров эса... Тўғриси, Андижон вилояти Тинчликни ҳимоя қилиш қўмитаси ва Совет тинчлик фонди бўлими мутасаддилари аъзолик бадали йиғиш-у, ташвиқот ишлари билан шуғулланса лар кифоя эди. Аммо улар эзгуликка бел боғлашди. Болалар уйини оталиққа олиш, қаровчисиз қарияларга ва байналмилал-жангчиларга ёрдам қўлини чўзиш каби ишларни амалга ошириш учун «Тинчлик» ишлаб чиқариш ва тижорат марказини туздилар. Мухбиримиз вилоят Тинчликни ҳимоя қилиш қўмитаси ва Совет тинчлик фонди бўлими раисининг биринчи ўринбосари Ғуломжон Шаҳобиддинович АБДУЛЛАЕВ билан ушбу марказда олиб борилаётган хайрли ишлар ҳусусида суҳбатлашди.

— Ғуломжон, сизлар маблағни йиғасизлар-у марказлашган фондга топширасизлар, тақсимотга «тишларингиз» ўтмайди. Юқорининг кўрсатмаси бўйича ҳал қилинади. Марказни ташкил этиш учун пулни қаердан олдингизлар?

— Авваллари шундай эди. Маблағни тўплаб-тўплаб юқорига жўнатаверардик. Уни қандай ишга сарф қилинишидан қатъий назар биргина тушунча ҳукмрон эди. Ҳимматимиз тинчлик ишига қўшилаётган ҳисса, деб билардик. Эътибор беринг-а, вилоятимизда озмунча эмас: ўтган йили салкам 200 минг сўм маблағ йиғилди. Бу фойдали иш билан шуғулланаётган ҳар бир кишидан 35-40 тийиндан тўпланди дегани. Қўлни қовуштириб тураверсак бўлмас экан. Халқимизда «Қаловини топсанг, қор ёнади», — деган гап бор. Арз-додимизни айтдик. Аввал Тошкентдаги, сўнг Москвадаги раҳбарларимизга тушунтирдик. Йиғилган маблағдан маълум қисмини ўзимизга қолдирайлик. Ўзимизда ҳам қилинадиган ишлар кўп, маблағ зарур дедик. Қийинчилик билан бўлса-да, улар рози бўлишди. 1989 йили жамғарманинг 10 фоизи маҳаллий шароитда харжлаш учун Москвадан ажратилди. Шунингдек, Ўзбекистон бўлимимиз ҳам қараб турмади. Энди қўлимиз калта эмас. Бу йилдан эса 30 фоиз маблағни сарфлаш ҳуқуқига эга бўлдик. Нима қилсак қурбимиз етади. Маслаҳатлашдик. Халқнинг оғирини енгил қиладиган савобли уюшма — «Тинчлик» ишлаб чиқариш-тижорат марказини тузишга қарор қилдик. Эндиликда марказда амалга оширилаётган ишлар барчага манзур бўлаётир.

— Марказ аҳолидан тушадиган тушумлар ҳисобига ишлайдиган «боқиманда» уюшма бўлиб қолмайдими?

— Асло. У ўз-ўзини маблағ билан қоплаш ва ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш принципи асосида иш олиб боради. Нафақат марказ, ноҳия ва шаҳарлардаги бўлинмаларимиз ҳам янгича иш услубида ишлайди. У шундай ташкилотки — СССР фуқароларининг жамоа меҳнати асосида кўнгилли бўлиб бирлашадиган уюшмасидир. Яна шуни таъкидлаш лозимки, ташкилот аъзолари ўз-ўзини бошқариш, тўла хўжалик ҳисоби, ўзаро ишонч асосида ишлаб, мамлакат, умумжамият бойлигини ўстириш, моддий ва маънавий юксалишига эришиш учун изланмоқдалар. Аҳоли эҳтиёжи учун зарур бўлган халқ истеъмоли маҳсулотлари ишлаб чиқарилаётир. Турли хил пуллик хизмат кўрсатилмоқда. Қолаверса, бўлимимиз манфаати учун тижорат ва тарғибот маҳсулотлари ҳам ишлаб чиқарилади. «Тинчлик»дагилар ўз навбатида тинчликни ҳимоя қилиш қўмитаси ва Совет тинчлик фонди вилоят бўлимининг жамоа аъзолари ҳисобланади. Тижорат маркази ҳуқуқий жиҳатдан мустақил бўлиб, у ўз балансига, давлат банкасида ўз ҳисобига эгадир. Шу билан биргаликда СССР Министрлар Советининг қарори билан «Тинчлик»ка аъзо бўлиб кирувчилар маҳаллий бюджетга солиқ тўлашдан озод қилинади.

— Гапингиз тўғри-ю, лекин даромад солиғини бюджетга тўланса ҳам, сизларга тўланса ҳам ҳеч нарса ўзгармайди-ку?

— Масалага бошқачароқ ёндашиш керак. Даромад солиғи бизнинг ҳисобимизга ўтгач ундан тинчлик мақсадида, фақат эзгулик ишларига, шунингдек, вилоятимиз турли эҳтиёжлари учун сарфланади.

— Вилоятда ёшлар ўртасида ишсизлик муаммоси тиғизлашмоқда. Кейинги маълумотларга кўра, ҳозир бундай ёшлар сони 22 минг нафардан ошиб кетди. Марказ ишсизликни бартараф этишга қандай ҳисса қўшмоқда?

— Ҳамма иллатларнинг бош сабабчиси ишсизликдан бошланади. Бекорчилик кишини турли кўчаларга етаклайди. Тижорат марказининг иш бошлаши ҳам бирмунча бўлса-да, ёшларни ишга жалб қилиш имконини беради. Талабалар ўқишдан сўнг, уй бекалари, ҳатто пенсиядагилар ҳам марказ ишларида фаол иштирок этишмоқда. Марказга аъзо бўлиб кирган ишлаб чиқариш ширкатлари ва корхоналар аъзолик бадалини тўлаш ҳақида муҳим тўхтамга келингандан кейингина умумий йиғилиш қарорига мувофиқ аъзо ҳисобланади ҳамда фаолият бошлайди. Якка шахслар аъзолик бадалини тўлашдан тўла озод қилинган.

— Тижорат маркази фақат фуқароларни эмас, ишлаб чиқариш корхоналарини ҳам ўз тасарруфига олиши мумкин. Шундай эмасми?

— Албатта, марказда овқатланиш муассасалари, савдо шоҳобчалари, ишлаб чиқариш устахоналари ёки меҳнат жамоалари кўнгилли равишда бизга бирлашишлари мумкин. Қолаверса, уларни «Тинчлик» маблағ билан таъминлайди. Ички хўжалик ҳисоби йўналишида ишлайдилар. Асосий мақсад — кўтарилган хайрли ташаббусга ҳалал бермайдиган барча соҳалар бизнинг таркибимизда фаолият кўрсатиши мумкин.

— Даромад эвазига қандай тадбирлар амалга оширилади?

— «Тинчлик» ўз даромадидан маълум қисмини ажратма ҳисобида йиғиб боради. Эвазига болалар уйи тарбияланувчиларига оталиқ қилади, қизиқарли тадбирлар ўтказишда уларни маблағ билан таъминлайди. Ёрдамга муҳтож қариялар, байналмилал-жангчилар, меҳнат ва уруш ветеранларига кўмаклашади. Ёш келин-куёвларга арзон транспорт хизмати кўрсатиш, ижодий жамоаларнинг чиқишини уюштириш, базмлар ташкил этишни зиммасига олади. Шахсий транспорт эгалари билан пуллик хизмат учун шартномалар тузади. Энг муҳими яхши ғояларни тарғиб қилиш, бўш вақтни фойдали ўтказиш, ёшларни байналмилал тарбиясини, турли хил кўрик-конкурслар уюштириш, видеотека, видеосалонлар очишни мақсад қилган. 1989 йилда Андижон шаҳридаги ва Пахтаободдаги болалар уйларида таниқли хонанда Ҳалимжон Жўраев, сўз устаси Машраб Назаровлар иштирокида катта маданий тадбирлар уюштирилди.

— Шу кунларда вилоятда «Тинчлик уйи» ташкил этиляпти. Уни қандай изоҳлайсиз?

— Тижорат марказидан келадиган фойданинг бир қисмини қандай сарфлаш ҳақида гапирдим. Вилоят «Тинчлик уйи» ҳам худди шу асосида бунёдга келди. Вилоятимизда 90 дан зиёд миллат вакиллари яшаб, меҳнат қилмоқда. Миллий муносабатлар жуда ўткирлашган ҳозирги вазиятда бу борада дадил қадам ташланмас экан, бармоқ тишлаб, қолиш ҳеч гап эмас. «Тинчлик уйи» миллатлар орасидаги бирдамлик ва дўстликни мустаҳкамлайди. Уларнинг ўзаро яқинлиги, халқларнинг қон-қардошлиги ҳақида ҳикоя қилувчи кўргазмали воситалар бўлади. Тилларни ўрганиш юзасидан тўгараклар фаолияти йўлга қўйилади. Комсомол-ёшларнинг баҳс-мунозаралари, дўстлик, бирдамликни улуғловчи қизиқарли тадбирлар ўтказилади.

— Келгусида яна қандай ишлар амалга ошириш кўзда тутилмоқда?

— Вилоятда қариялар соғлигини мустаҳкамлаш юзасидан барча қулайликларга эга бўлган даволаш муассасаси қуришни, Советобод-Андижон сув трассаси қурилишига, ремонт талаб мактаб бинолари учун Москвадан маблағ ажратилишига эришиш режалаштирилган. Фойданинг 60 фоизини ижтимоий-маданий тадбирлар учун сарфламоқчимиз, яъни унутилган номларни тиклаймиз, ёдгорлик, қаровсиз ташлаб қўйилган зиёратгоҳ жойларни яхшилаймиз, қабристонларни ободонлаштирамиз.

Яна бир муҳим янгилик, ҳукуматдан ташқари турист группаларини айрибошлашни кўзлаб турибмиз. Совет тинчлик қўмитасининг махсус гуруҳи таркибида яқинда Сурия Араб жумҳуриятида бўлганимда гуруҳ айрибошлаш ҳуқуқига эга бўлган «Коинот» фирмаси раҳбарлари билан ана шу ҳақида келишиб олдик.

Мақсадимиз фойда кетидан қувиш эмас, озгина бўлса-да, халқнинг дардига малҳам бўла олсак, унинг кундалик эҳтиёжидаги маҳсулотларни кўпайтиришга ёрдамлашсак, елкадаги юк енгиллашган бўлади.

Суҳбатни
Фозилжон ШОДМОН
ёзиб олди.

Хонадонларда... болалар боғчаси

Чилонзор ноҳия ижроия қўмитаси оилавий болалар боғчасига 10 та квартира ажратиш тўғрисида қарор қабул қилди.

— Ноҳиямизда икки ярим мингга яқин одам мактабгача болалар муассасаларига навбат кутиб турибди, — дейди ижроия қўмитаси раисининг ўринбосари К. Ксинкин. — Мавжуд болалар боғчалари, айниқса, янги даҳалардаги мактабгача болалар муассасалари тарбияланувчилар билан тўлиб-тошган. Оилавий болалар боғчаларининг ташкил этилиши ушбу муаммони бир қадар ҳал қилишга имкон беради, деб ўйлаймиз. Ҳозир ушбу мактабгача болалар муассасаларини ташкил этиш услубларини ишлаб чиқяпмиз

Оилавий болалар боғчалари — яслилари ташкил этилганлиги тўғрисида биринчи марта хабар олаётганимиз йўқ. Жумҳуриятда шу йилнинг ўзидаёқ қарийб 100 минг ўринли шундай мактабгача болалар муассасаларини тузиш режалаштирилмоқда. Унинг афзаллиги кўриниб турибди — оз капитал маблағ сарфлаб, боғчалар болалар боғчалари ташкил этилади, улар кичкинтойларни оилавий шароитларда тарбиялашга яқинлаштириш, навбатни камайтириш имконини беради

Жумҳуриятда кичкинтойларнинг атиги 35,8 фоизи болалар боғчалари ва яслиларига қатнайди. Мамлакатимизда бу рақам ўрта ҳисобда 58 фоизни ташкил этади. Болаларнинг атиги 24 фоизи мактабгача болалар муассасаларида тарбияланаётган Қорақалпоғистонда бу муаммо, айниқса, ўткир бўлиб турибди. Қашқадарё вилоятида кичкинтойларнинг фақат бешдан бир қисми, Хоразм вилоятида 28,8 фоизи мактабгача болалар муассасаларида тарбияланади.

Жумҳуриятда мактабгача болалар муассасаларига сарфланаётган капитал маблағлар йил сайин кўпаймоқда. Агар Ўн иккинчи беш йилликда 210 мингдан кўпроқ ўринли болалар боғчаларини ишга тушириш мўлжалланаётган бўлса, Ўн учинчи беш йилликда бу рақам 600 мингтага етиши назарда тутилмоқда.

Кама автомобиль заводи жамоаси оилавий болалар боғчаларини ташкил этишда тўплаган тажриба яхши синовдан ўтган. Унинг моҳияти, шундаки, боғча-яслиларнинг бўлимлари бевосита тарбиячиларнинг уйларида ташкил этилади, тарбиячилар ниҳоятда қунт билан танлаб олинади. Педагогик ва тиббий маълумотга эга бўлган хотин-қизларга афзаллик берилади.

Аттестациядан ўтган даъвогарлар шартнома тузадилар ва улар базавий болалар комбинатлари ҳузурида хонадонларда ташкил этилган ясли-болалар боғчаларининг тарбиячиси лавозимига ишга қабул қилинадилар.

Ҳозир жумҳуриятда шундай мактабгача болалар муассасаларини ташкил этиш юзасидан иш олиб борилмоқда. Хоразм вилоятида дастлабки бешта, Самарқанд вилоятида учта оилавий болалар боғчалари иш бошлади.

Б. ҲАСАНОВ,
(ЎзТАГ мухбири).

Мавзуга қайтиб

«Ёш ленинчи» газетасининг 1 январь (1990 й.) сонида «Ҳамжиҳатлик зарур» сарлавҳаси билан А. Жўранинг ҳурматли адибимиз Одил Ёқубов билан суҳбати босилиб чиқди. Ўша суҳбатда иқтисодий масалалар, пахта муаммолари бўйича айтилган мулоҳазаларда айрим ноаниқликларга йўл қўйилганки, бу мени ушбу хатни ёзишга мажбур этди.

Суҳбатда ёзувчининг шундай фикри келтирилади: «Эмишки, давлат Ўзбекистонга йилига 3 миллион сўм қарз бераркан. Бу ғирт нотўғри...» Бу шу маънода

Иқтисод аниқликни ёқтиради

ЁКИ ПАХТАНИНГ НАРХИ ҚАНЧА?

ғирт нотўғрики, давлат 3 миллиард сўм дотация беради. Жумҳуриятнинг дотацияга тушиб қолганлиги сабаблари ойнадай равшан. Сўнгра Миср пахтаси ҳақида гап кетади, ёзувчи тилидан қуйидаги жумлалар келтирилади: Миср пахтасининг «ҳар бир тоннаси жаҳон бозорида 10 минг долларга сотилади». «Бизнинг пахтамиз у қадар сифатли эмас, ...аммо жаҳон бозорида... бир тоннаси 5 минг доллар туради», «бир доллар 6 сўму 30 тийин (аниқроғи 6 сўм 26 тийин — С. Х.)га тўғри келади. Демак, бир тонна пахтамиз қанча бўлади? Ўттиз минг сўмдан кўпроқ. Давлат эса бизга 800 сўмдан ҳақ тўлаяпти». Ёзувчи айнан шундай деганми ёки мухбир шундай ёзганми — бизга қоронғу, лекин суҳбатда келтирилган рақамларнинг қайси манбадан олинганлиги, унинг баланд-пастлиги кишини ўйлатиб қўяди. Мени шу суҳбатда ҳурматли адибимиз «Аслида биз фақат пахтамиз билан бутун мамлакатни боқяпмиз-ку, ахир!» деб айтган гапига қўшилган ҳолда суҳбатда келтирилган нарх-наво масалаларига бир қадар ойдинлик киритмоқчиман, зеро, айримлар умуман ҳаммамизни омиликда айбламасинлар.

Аввало, жаҳон бозорида пахта толаси сотилади. Тола бозорида нарх-навога жуда кўп омиллар: тола узунлиги, пишиқлиги, типи, ингичкалиги, майинлиги, товарларнинг кўп-камлиги таъсир кўрсатади. Бир тонна чигитли пахтадан ўртача 33 фоиз — 330 килограмм тола чиқади. Шу жиҳатдан бизда тола типига қараб ўрта толали 1-нав чигитли пахта харид нархи ўртача 710-880 (унинг бир тонна толаси нархи 2480 сўм) атрофида; 1 тонна ингичка толали пахтанинг харид нархи эса 930-1830 сўм. Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Қозоғистонда етиштирилган пахта (тола) улгуржи савдосини «Средазхлопкосбыт» идораси, чет эллар билан пахта савдосини «Новоэкспорт» бирлашмаси олиб боради. СССР пахта толасини экспорт қилади, айни пайтда чет эллардан сотиб ҳам олади. Масалан, СССР чет элларга 1986 йилда 843 минг, 1987 йилда 783 минг тонна пахта толаси сотган бўлса, шу йилларда 187 минг ва 74,6 минг тонна пахта толаси сотиб олдик. («Народное хозяйство СССР» 1987 й., М., 1988, 604—607 бетлар).

Жаҳон пахта толаси бозоридаги таклиф ва талаб масалаларини Халқаро пахта консультатив қўмитаси (ХПКҚ) кузатиб ва ўрганиб боради. Бу қўмита 1938 йилда АҚШ ташаббуси билан ташкил этилган. Идораси Вашингтонда. Унга 48 пахтакор мамлакат, шу жумладан, СССР ҳам аъзо. ХПКҚ 2 ойда бир марта пахта бозоридаги ҳолатлар ҳақида ахборот ва 6 ойда бир марта «Коттон уорлд статистик» статистик бюллетень нашр этади.

Ушбу журнал маълумотларига (1988, октябрь) кўра (бизда чет эл бозорида толани қандай нархларда сотишимиз эълон қилинмайди) 1987-88 йилда пахтанинг 1тонна ўрта тола нархи 1682 (АҚШ пахтаси) — 1848 (Греция пахтаси) доллар, бир тонна узун тола (яъни ипак пахта — Миср пахтаси) нархи 4005 доллар бўлди. Шуни айтиш лозимки, жаҳон пахта бозорида тола нархлари тез-тез ўзгариб туради, лекин йилдан йилга нархларнинг кўтарилиб бориши тенденцияси кузатилмоқда. Масалан, 1975-76 йилларда 1 тонна ўрта тола нархи 1500 доллар, ингичка толаники эса 2696 доллар бўлган.

Энди шу кўрсаткичларни мамлакатимизда амалдаги сўмга қиёслайдиган бўлсак, (эркин конверсияланадиган 1 доллар 6 сўм 26 тийинга тенг) жаҳон бозорида 1 тонна ўрта тола нархи 10539 сўм, Миср навлариники (ипак пахта) эса 25071 сўмга тўғри келади. Нархларнинг тебраниб туришини эътибордан соқит қилмаган ҳолда шуни айтиш лозимки, биздаги (пахтага давлат яккаҳокимлиги жорий қилинганини унутмаслик керак) харид нархлари толага айлантириб ҳисоблаганда ҳам, чигитли пахта ҳисобида ҳам жаҳон пахта бозори нархларидан ўрта тола бўйича салкам 5 баравар, ингичка тола бўйича 6—7 баравар паст.

Мен шу мулоҳазаларни газетхонлар эътиборига ҳавола қилишни илтимос қиламан, ҳар ҳолда кўпчилик объектив маълумотдан хабардор бўлгани маъқул.

Султон ХОЛНАЗАРОВ,
Ўзбекистон Совет Энциклопедияси Экономика ва қишлоқ хўжалиги фанлари илмий редакцияси мудири, «Пахтачилик Энциклопедияси»нинг масъул котиби, СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

БИЗНИ КИМ ЎЙЛАЙДИ?

Тошкентдаги ўқув юртларида таълим олаётган йигит-қизлар орасида қўшни ва қадрдош Қирғизистон жумҳуриятининг Ўш вилоятидан келган ёшлар ҳам кўп.

Бизни анчадан буён ўйлантириб келаётган катта бир муаммо бор. Таътил пайтларида уйларимизга бориб келишга жуда қийналамиз.

Тошкентдан Ўшга кунига 2—3 та самолёт рейси бўлади. Жалолобод шаҳрига эса атиги биттагина. Агар талабалар сони минглаб эканлигини, қолаверса, турли ишлар, саёҳат ва дам олиш учун келиб-кетувчиларни ҳисобга оладиган бўлсак, бу рейслар ҳеч нарса эмас.

Кўплаб ўшликлар ўз манзилларига Андижон орқали борадилар. Андижонда эса аҳвол янада мураккаблашади. Агар Жалолобод шаҳридан бор-йўғи битта почта поезди қатнашини ҳисобга олмасак, темир йўл транспорти умуман қониқарсиз аҳволда. Авваллари Жалолобод шаҳригача борадиган Куйбишев поезди ҳозир Андижондан қайтадиган бўлган. Биз талабалар бу поездни яна Жалолободгача боришини яна битта Тошкент — Жалолобод йўловчи поезди қатновини йўлга қўйилишини илтимос қиламиз.

Яна ҳанузгача Тошкентдан Ўш ва Жалолобод шаҳарларига автобус қатнови йўлга қўйилмаганлигини қандай тушуниш мумкин! Ахир Тошкентдан Олмаота, Фрунзе, Иссиқкўл каби шаҳарларга автобус қатнайди-ку!

Умид қиламизки, бизнинг мушкулларимизни юмшатишга бел боғлайдиган икки қардош халқ ўртасидаги кўприкни янада мустаҳкамлашга киришадиган кишилар, ташкилотлар топилади.

Кўпчилик ўшлик талабалар номидан

Қудратилло МЕҲМОНҚУЛОВ,
ТошДУ толиби.

«Ёш ленинчи»га жавоб берадилар

«Судралиш»

(6 ДЕКАБРЬ 1989 ЙИЛ).

Юқоридаги сарлавҳа остида эълон қилинган танқидий мақолада Фарғона ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасидаги муаммо ва камчиликлар танқид остига олинган эди.

«Судралиш» мақоласи вилоят ижроия қўмитасида муҳокама қилинди, — дейилади вилоят ижроқўми раисининг биринчи ўринбосари А. Возненко имзоси билан олинган жавобда. — **Унда келтирилган далиллар асосан тасдиқланди. Ҳақиқатан ҳам корхона бутун беш йиллик мобайнида маҳсулот етказиб беришда турдош корхоналар олдидаги мажбуриятини бажармай келмоқда. Бу ерда узоқ вақтдан буён малакали кадрлар етишмайди, уларни тайёрлаш эса қониқарсиз олиб борилмоқда, бошқаришнинг хўжалик ҳисоби усули суст жорий этилмоқда. Корхона оғир молиявий аҳволга тушиб қолган.**

Корхона иқтисодиётини соғломлаштириш, унинг хўжалик фаолиятини яхшилаш мақсадидаги вилоят ижроқўмининг илтимосига биноан бирлашмага жумҳурият Енгил саноат нозири А. С. Икромов икки марта ташриф буюрди. Корхонани молиявий хўжалик жиҳатдан соғломлаштиришнинг комплекс тадбирлари ишлаб чиқилди. 2,7 миллион сўмлик ҳажмда молиявий ёрдам кўрсатилди ва яна 1,2 миллион сўм ажратиш масаласи ҳал қилинмоқда. Тадбирларда эҳтиёт қисмлар, жиҳозлар, материаллар бўйича амалий ёрдам бериш кўзда тутилмоқда. Малакали кадрлар тайёрлаш, бирлашма ходимларининг техникавий ҳамда иқтисодий билимини ошириш дастури белгиланди. Ҳосил қилинган валютага юқори унумли жиҳозлар харид қилиш мақсадида чет эл фирмалари билан ўзаро қулай шартномалар имзолаш ва алоқаларни ривожлантиришга катта эътибор қаратилди.

Ишчиларни ташиш учун қўшимча автобуслар ҳамда якка тартибда уй-жой қуришга зарур миқдорда ссуда ажратишда ёрдам кўрсатилди».

Шунингдек, ишлаб чиқилган тадбирларнинг бажарилиши Фарғона вилояти ижроия қўмитаси томонидан назоратга олинганлиги қайд этилади жавобда.

Афғон афғони

Абдурашид НУРМУРОДОВ

АРМОНЛАРИМ

ДЎСТЛАРИМ ҲАЙРОН. Қариндош-уруғ ҳайратда. Уйдагилар касалимни билмоқ истайди. Менга нигоҳлари қадалган таниш-билишларнинг «Ҳа, тамом бўлганга ўхшайди. Фақат бақрайган кўзлар, алвастиникидай сочлари, демасанг, олдинги Рашиддан сурат қолибди. Адо бўлганга ўхшайди.

Худди бу дунё ғаму-андуҳдан иборатдай, хурсандчиликни кўрса, башарасини тириштиради. Одамзот шунчалик ҳам ўзгариб кетар экан-да. Вой тавба!» деган ўйни хаёлларидан ўтказишларини кўп бор шоҳиди бўлганман. Ўшандай вақтлари уларнинг кўзларига тик қараб, қўл силтаб, ортга бурилиб кетардим. Оёғимга эрк берардим. У мени билган-билмаган томонларга бошлаб борарди. Зерикмасдим, чарчамасдим, фақат ҳеч ким ўзининг мағзавага чайилган гаплари билан ғашимга тегмаса бўлгани эди. Узоқ юрардим. Ҳориб-чарчаб кулбамга қайтардим. Кулбада менинг ғамимга шерик бўлишни жон-жон деб истаганлар ўлтирарди. Чой, нон олиб келиб, раҳмлари келгандай менга тикилишарди. Уларнинг раҳмдил нигоҳлари баттар юрагимни сиқарди. Яримлаган пиёладаги чой, тишланган нон, яримта ризқим бўлиб дастурхон устида қоларди. Ўзга хонага кирардим. Бошимни кўрпага ўраб, узоқ ётардим. Ром деразаларига қоронғулик урилганда, ойнаи-жаҳондан куй таралардi. Кимдир жазавага тушиб ўйнар, ўзга тўлқинда жамият муаммолари ҳақида галстук таққан кимса ваъз қиларди.

Қон чаккиллаб турган башарасидан ҳеч нарсага куядиган инсон эмаслигини ҳис қиласан. Ул кимса ёнидагига сўз улашади. Ёнидагиси ўзидан ҳам боқибеғамроқлиги ёғ босган кўзларидан ошкор бўлади. Ҳар куни бир хил суратлар. Уларнинг ичида мен танийдиган исқиртлари ҳам бор эди.

Эҳ, бечора қишлоқи қариндошлар. Шуларнинг шакли-шамойилини кўриб, ишонади, ҳатто болаларини ҳам ишонтиришади. Биз бир-биримизни алдаб яшаяпмиз. Шоир айтганидай, «Алда мени, севгилим. Алдаб яшаш осон».

Ҳа, ҳа, алдаб яшаш осон.

Юрагинг сиқилади. Сенга шафқатни раво кўрганлар, оғзи очилишиб қон томаётган юз, ёғ босган кўзни жон қулоғи билан тинглашади. «Раҳмдиллар», дея ғижинасан. Елкангга йиртиқ чопонни ташлаб, рутубатли тун қўйнига ўзингни оласан. Тун билан бошлашиб кетасан.

Зулмат қаърини ёриб, чақин чақнайди. Ортидан қулоқларингни қоматга келтириб момақалдироқ овоз беради. Сесканиб тушасан. Нечун кўчада юрганлигингни ўйлашга улгурмай, йирик-йирик совуқ томчилар пешонангда ёрилади. Ҳушёр тортасан. Чопонни пайтавадай белингга ўрайсан. Шаррос ёмғир қуяди. Сочларинг, бир лаҳза ёмғир зарбидан силкиниб-силкиниб қўяди. Кейин ялпайишиб пешонангга ёпишади. Бўйинларингдан сув сизади. Қитиқлагандай бўлади.

Ортингга қайтасан.

Остона ҳатлашинг билан зулмат қоплаган хонада болаларингни бир-бири билан шивирлашиб, неларнидир гаплашаётганлигини эшитасан. Лабингнинг бир четида ғамгин табассум қотади. Руҳинг ёмғирга чайилгандай тиниқлашади. Сенга кўп тунларини бағишлаган ошхонага кирасан. Бузилган сув жўмрагидан шилдираб сув оқади. Унинг овозига жўр бўлиб ёза бошлайсан...

* * *

Ташқарида, менинг ҳаётимни бутунлай ўзгартириб юборган армонларимдай булут кўз ёшлари ерга тўкилмоқда.

Армонларим — қўлсиз қолган жигарларим.
Армонларим — оёқсиз қайтган укаларим.
Армонларим — чақинни, ёмғирни, қуёшни, онани кўришдан маҳрум бўлган қавмларим.
Армонларим — юраклари чандиқ босган бовирларим.
Армонларим — фарзандидан жудо бўлган оналарим.
Армонларим — афғон тупроғига бош қўйган юрагимнинг мажруҳ парчалари.

Сизларни ёдлаганда кўнгилга нима сиғади. Фақат армон. Ўзганинг қайғуси ўзингники эмасдир, дейди оломон. Шул сабаб ҳам оломон халқ бўлмайди.

Ўтган йиллар ичида, «Ака, оёқларимни соғиндим. Шундай кўргим келадики», «Унинг олов ичида чақнаган кўзларини унута олмайман. Хафақон кунларим олов ичидан чиқиб келаверади», «Икки кўзи ўрнидан қон сизар, оёқлари тиззасидан узилиб кетган, аммо мен томон эмаклаб келарди», деган юзлаб армонларни тингладим. Юрагим ларзага келар, жигарларимнинг эса чўнг қотган юз милклари учиб тушар, кўзлар безовта боқарди.

Уларнинг ҳар бир ҳикоясидан юрагимда чандиқ қоларди. Беҳисоб, армонга айланган чандиқлар. Дўстларим эса гулгун чеҳралар хиром айлаган давраларга чорларди.

Бу сатрларни ёзиш хаёлимга келмаганди. Сатрларни юрагимга яқин жигарларимнинг бири келтирди.

Ғамгин кўзлари қизарган, бу кенг дунё тор келгандай афтода остонада турган йигитга нигоҳим қадалганда яна бир ўзим излаган инсонни топганлигимни ҳис қилиб турардим.

— Салом, Абдурашид ака, сизмисиз?

— Ҳа, ҳа менман! Кел жигарим. Тўрга чиқ, тўрга.

— Мен сизни ғойибдан танийман. Бир гаплашсак девдим.

Унинг олдига дастурхон ёзиб, чой узатганимда, қўллари қалтирарди. «Портлаган. Минадан портлаганмикин ё...» Хаёлларимни ютаман.

— Мина портлаганда, миям чайқалган ака, — дейди у хижолат тортиб. Ўзим билган-билмаган ҳолда юрагимда яна бир чандиқ пайдо бўлади.

— Ҳа, ҳа, — дея бош эгаман. Хаёлларим аралаш-қуралаш бўлиб кетади. «Қандай ҳолатда портлаган. Ёру дўстларига зарар қилмаганмикин? Хаёлидан не ўйлар кечган экан? Госпиталда қаерда ётган. Шиндондами, Қобулдами ё Қундузда? «Қаерда?» Ўйларимни бир жойга йиғиб:

— Миянинг чайқалиши секин-секин ўтиб кетади. Кўп сиқилмаслик керак, — дея юпатмоқ истайман.

— Э-э, ака! Сиқилмай бўладими? У ёқларда «агар соғ-омон уйга қайтсам, албатта ўқийман», дея қасамёд қилгандим. Қайтганимга уч йил бўлди. Уч йилдан бери олий даргоҳ остонасидан ҳатлаб ўта олмайман. Кўкрагимдан итаради. Саводсиз бўлганимда ҳам алам қилмасди. «Ўзингдан кўр, Ғофур!» дея қишлоққа кетган бўлардим. Сўнгги имтиҳонда ҳатто билетимдаги саволларни айтишимга ҳам йўл беришмади, — дея юзлари чўғдай қизарди, кўзлари ёшланди. Унга қандай ёрдам беришни ўйладим. Шунда у:

— Ака, сизнинг олдингизга ёрдам сўраб келганим йўқ. Бир кўриб кетмоқчи, суҳбатлашмоқчи эдим. Барибир, ёрдам сўраганимда ҳам ёрдам бера олмайсиз. Ўзингиздан гапиринг, менинг қуролдошларим омонми? Олдин ҳам бир неча бор эшигингиз остонасига келиб кетдим. Ҳеч киришга журъат қила олмайман. Ахийри, «мендай болалар қисматини ёзиб юрибди, ёмон одам бўлмаса керак», деган ўйда келдим.

— Келганинг яхши бўлди. Сенлар билан ҳамдард бўлмай яшаш менга, жуда-жуда оғир. Қайси даргоҳдан қайтдинг?

— Дорилфунуннинг ҳуқуқшунослик факультетидан...

— Осонроғига топширмабсан-да. У ерга кириш кў-үп оғир...

— Уч йилдан бери қатнайвериб у ердаги анча нопок ишларнинг гувоҳи бўлдим. Бўлажак қонуншунослар ва уларни шу касбга тайёрловчилар

1

орасида мен билан сизга етти ёт, тасаввуримизга сиғмас ўйинлар борлигини ҳис қилдим. У ўйинга асло менга ўхшаганлар бардош бера олмайди. Қалтис ўйин...

— Ҳа, ука! Сендайлар ўшандай ўйиннинг қурбони бўлиб келган. Сенлар сиёсат ўйинида ҳам қурбон бўлдинглар.

— Ака, қўйинг, бошқа гаплардан гаплашайлик. Ўқиш бўлса бир гап бўлар. Ўша ерлардан омон келганлигимга шукр қиламан. Қандай ўртоқларим кўз олдимда жон бермади, дейсиз. Уларнинг сиймосини ҳеч унута олмайман. Хурсанд куним ҳам, хафақон кунларим ҳам кўз олдимга келаверади. Орзулари, армонлари қулоқларим остида жаранглайверади. Сиз «Қишлоқ ҳақиқати» газетасида эълон қилган қуролдошларим хотираларини ўқиб, кўп кунлар ўзимга келмай юрдим.

Дўстларим ҳам ҳақиқатни, бор ҳақиқатни сўзлашибди. Товуқ сўйишга қўрққан болаларни, автомат ушлаб одамга қарата отишини бир тасаввур қилинг. Афғонни отиб қўйиб кейин кўп кунлар касал бўлиб қолган дўстларим-чи.

Ҳеч қачон, ҳеч замонда инсон боласи бирданига жасур, мард бўлиб қолмаган. Жасурлик, мардлик, менинг тасаввуримда кўзи қонга тўлган, ваҳшийлашган инсон интиқомидир. Аслида одам ўлдирган инсон қаҳрамон саналадими? Йўқ. Инсонни ўлимдан сақлаб қолган кишигина қаҳрамондир. Ўлдирилган инсон ортида қанча-қанча гуноҳсиз юраклар бор. Уларнинг оҳу ноласичи. Ҳа, ҳа, одам ўлдирган на мард, на жасур. У қонхўр. Бизларни шундай ёвузликка бошлаганлар эса инсон боласи бўлмаган. У сукут сақлайди. Менинг хаёлларимдан минг бир ўй кечади. Адоқсиз ўйларим ўзимга эш бўла олмай, тутқич ҳам бермай буғланиб кетарди...

Ғофурнинг алам билан сўзлаганларига жавоб топа олмасдим. Жавоб бор эди. Уни айтиб бўлмасди.

Жамият бор экан, унинг ўзига яраша ташвишлари, муаммолари, камчилик ва ютуқлари бўлиши табиий. Лекин бизда шу табиийликка путур етди. Шаҳардаги ишчиларни қандай яшашганлигини билмайман-у, аммо қишлоқлардаги деҳқоннинг ямоқсиз иштон киймаганлигини эслай олмайман.

Ғофур ҳикоя айлаган «қалтис ўйин» даврасида эса бобомиз сурати туширилган қоғозлар ётарди. Ётибди ҳам. Кимда бобо суратлари кўп бўлса, ўша ютиб, суратсиз томон мағлуб бўлган. Қаршимда яна бир мағлуб. Ғофурлар у суратларни туғилгандан буён кўрган эмаслар. Кўрганлари кенг дала, изғиринли тонг, ғўзалар ичида телбанамо у ёндан, бу ёнга ўзин урувчи тасқара қўллар: балоғат ёшига етганда дўстларининг бурдаланган жасадлари эди.

Ўзим ҳам Ғофур бирла олдинма-кейин ўсганман, улғайганман. У онасининг елкасида совуқдан дилдираганда, мен бобомизнинг «сурати борлар» қўлига сув қуйганман.

Бола эдим. Саксонинчи йили коммунизм бўлади. Ҳамма нарса магазинлар пештоқида туради. Хоҳлаганингни олиб кийиб кетаберасан, дея муаллимларимиз сабоқ беришарди. Биз болалар, муаллимимизнинг бу гапларини мароқ билан тинглардик. Ўша йил келишини интизор кутардик.

Саксонинчи йил келди. Мен унда йигирма бешни қоралаган йигит эдим. Саксонинчи йил коммунизм бўлишини ҳаммадан кўп такрорловчи муаллимимиз ўзи орзу қилган жаннатмаконга етиб келолмади. Қазо қилди. Бугунги кунларда муаллимимизни нечун бу йилда коммунизм бўлишини кўп бор такрорлаганлигига бироз фаросатим етгандай. У назаримда ўша йиллариёқ жамиятимизнинг йўқлик сари юз тубан кетаётганлигини ҳис қилган. Шул сабаб ҳам, чўкаётган одам хасга ёпишгандай, саксонинчи йил пойига қўл чўзаверган. Ва биз болаларни ўзи ишонмаган орзусига ишонтира олган. Ишониб келдик.

Саксонинчи йили олий маълумотли эдим. Жиззах чўлларининг бир шийпонида,ароқдан мастона сузилган кўзларнинг ёғли қўлларига сув қуярдим.

Кузнинг аёзли кунлари бошланарди.

Фарғоналик, самарқандлик қариндошлар турнақатор даладан қайтишарди. Белида лойга чапланиб, копқора тус олган этаги. Елкасида юзлари ғужала бўлиб кетган болалари. Оёқларида калиш. Сув ва тупроқ кираверганидан тарам-тарам ёрилиб кетган товонлари калиш рангини олган. Юзлари совуқдан кўкариб кетган болаларининг чиллакдек оёқларида ҳеч вақо йўқ. Ҳушдан кетганми ёки ҳолсизланиб қолганми, овоз чиқармайди. Фақат мушук боласидай ғингшиб қўйишади. Уларниг афт-ангорига қараб, Улуғ Ватан урушининг суронли йилларидаги асирлар хаёлингдан ўтади. Бугунги кунда шундай хаёл сурмоқдаман. У кунлари хаёл суриш у ёқда турсин, «Пахтада шундай ишлайди, товонлари ёрилиб юради», деган ўз ўйим бор эди.

Мен қўлига сув қуйганлар кўзлари мастона сузилган ҳолда хобхонадан чиқиб, келарди. Нигоҳлари яғир елкалари заминга салом бериб кетаётганларга тушарди.

— Бугун нега эрта қайтишибди, — деган ноҳия раҳбари луқмасидан раис сергак тортиб:

— Ҳой, қайтинглар. Ёмғир ҳам тиниб қолибди. Осмонга тўртта булут чиқса, сенларга баҳона топилади. Қани ҳамманг далага, — деган хитобидан улар бошларини кўтармай ортларига бурилишарди. Ҳеч биридан:

— Бизлар ҳам одаммиз, — деган садо чиқмасди.

Ранги кўкариб кетган болаларини, «тупроқдан ташқарида-ку» деган ўйда ҳўл этак устига ўтқазиб, ўзлари билчиллаб турган жўяклар ичига оралаб кетарди. Анқонинг уруғига айланган увадани ёрилиб кетган бармоқлари билан юлиб олиб этакларига ташлашарди.

Ҳашаматли хоналарда эса «оқ олтинни олтин қўллар яратади», деган хитоб янграб, дўконлар пештоқига, шаҳарлар марказидаги муҳташам бинолар деворига осишарди.

Қўллар олтин эмасди. Оқ олтин

2

ҳам пахта бўлмай, увадасидан сариқ сув чаккиллаб томиб турган зардоб эди. Иссиқдан, совуқдан чатнаган «олтин қўллар»дан қон сизарди. Қон аралаш турли хил заҳар оналар жисмига ўтарди. Болакай эса «оппоқ сут» дея она кўксига ёпишарди. Оналар ўз болаларининг қотилига айланиб қолишганди.

Ҳар куни шу ҳол такрорланарди. Ҳар куни элатдошларим бошини ҳам қилишиб менинг ҳурматли шийпоним олдидан ўтарди. Улар на ҳақини талаб қилар, на хўрлаганларга бош кўтариб қарар, на боласини, на ўзининг соғлигини ўйларди. Инсон, деган муқаддас ном жигаргўшаларимни аллақачон ташлаб кетгандай эди. Шулар қаторида мени ҳам.

Даҳчўйдаги носвой юқини артишдан нарига ўтолмасдим. Чингиз Айтматов тили билан айтганда, «манқуртлар» эдик, манқуртлар. Ҳис қилишдан, сўзлашишдан маҳрум, ҳар қандай йўлга бурилиб кетадиган, ўз иззат-нафси учун курашмайдиган одамнинг манқуртдан фарқли томони нимада?

Бир-икки болали аёлларни қўяйлик, балоғат ёшидаги қизларнинг қўлини ушлаб бўлмасди. Тарашадай қотиб қолган қўллари, тарам-тарам тўрлаган юзларини аёллик гўзаллиги аллақачон ташлаб кетган қизларнинг ғамгин нигоҳларига кўзни лўқ қилиб қараб тураверардик. Ҳеч кимнинг хаёлига уларнинг қизлиги келмасди. Соғ куни ҳам, заиф куни ҳам елкасига ўттиз, қирқ килолик пахтани юклаб, бир, икки чақирим ерга ҳайдагандай олиб борардик.

Бизда орзу, бизда армон йўқ эди. Ҳар қандай орзу-армонни бугун кечликка бўлиш-бўлмаслиги номаълум макарон шўрва куйдириб юборарди. Оч эдик, яланғоч эдик. Ҳамма қобилият, истеъдодни бир коса ёвғонга алмаштириб юборган кунлар эди. Инсон аъзоларини очлик кемирганда у на одам, на оломон. Фикрлашдан маҳрум бўлган ҳайвонга айланади.

Кўплар, «энди шунчалик бўлмагандиров», деган хаёлга бориши табиий. Аммо, ҳалиям мен бир оз сипориншлаб айтмоқдаман.

Уйнинг ўртасида болаларнинг булғаб қўйишидан ранг-баранг доғлар кашф этган шолча. Унинг ўнг бурчагида ювилмасдан ялтираб қолган кўрпалар ҳар бир хонадоннинг мўътабар жиҳози эди.

У шийпондан чиқиб кетганимга кўп йиллар бўлди. Имоним комил, ўша кўрпа эгаларининг ҳамон бири икки бўлмаганлигига. Нечун коммунизм қашшоқларининг ўтмишига бунчалик урғу бермоқдаман? Кўрпалар яғирмас, шолчалар бут бўларди, улар минглаб маротаба эгилган пайкал ичидаги «оқ олтин»нинг ўндан бир улуши ўз қўлларига текканда эди...

План бажарилмай қоларди. Пахта пунктларига ўша халқ имзоси билан пул варақалари тўлдириларди. Бечоралар пулларини олиб, яна қайта кассирга топширарди. Пахта пунктларига пахта ўрнига пул кетарди. Менинг жигаргўшаларимга эса ўз меҳнатларини қайта сотишарди.

Етмишинчи йилларда чўлларнинг энг бообрў, бой, пеши совхоз кассирлари эди. Мияси қуртлаган, аммо юришлари сипо, энг зўр хорижий мамлакатнинг либослари елкасини безаган, оёқлари остида тим қора «Волга», совхоз директори билан елкама-елка қадам ташлаб, менинг шийпонимга келган кассирни ҳеч унута олмайман. Уни ҳамма тингларди, унга ҳамма сажда қиларди. Мен эса қиртишлаб артилган даҳчўйни қалтираб унинг олдига қўярдим. Қўлларини чайиб, оғзига сув олиб ғарғара қиларди. Юзларимга унинг оғзидан кўпик сачрарди. Балғам аралаш даҳчўйимга туфларди. Ортим билан тисарилиб, эшикдан ҳатлардим. Кейин эса бир неча кунлар:

— Кассир қўлига сув қуйдим, — дея ғурурланиб юрардим.

Кассирнинг маоши юз сўм. Шийпон қоровулиникидан ўттиз сўм кўп. Ўша йиллариёқ «Волга»нинг нархи қирқ-эллик минг атрофида эди. Бу пулни йиғиш учун тинимсиз ўттиз беш йил ишлаш керак. Улар эса кассир бўлиб тайинланган йилнинг иккинчи ярмида машинали бўларди. Кейин мендай нотовонлар юзига туфлашарди. Қутурарди. Аёлнинг елкасидаги оёқлари чиллакдек боланинг ризқини еб шу ҳолга тушишарди.

Ўша йиллари жумҳуриятимизда неча нафар гўдакнинг ризқини еб қутурган одамлар бўлган экан?.. Ҳаммаси қамалдими?... Ё ҳамон қутуриб юришибдими?...

Қаршимда ўтирган Ғофуржон ҳам ўша йилларнинг нимжон боласи. Фаромуш бўлган хаёлларимдан қайтаман. Кўз олдимда «бугун» бор бўйбасти билан ястаниб ётибди. Тап-тақир жисмидан эса қон сизади. Қоннинг ҳидидан ҳали «бугун»ги шифо топмаганлигини ҳис қиласан.

Армонларим — ўтган кунларим.
Армонларим — йўқотган жигарларим.
Армонларим — ололмай қолган қасосларим.
Армоним — қаршимда юраги қон йиғлаётган укам.

Ғофуржон ЖАЛИЛОВ — 1968 йилда туғилган. Қашқадарё вилояти, Шаҳрисабз ноҳиясидан.

Қандаҳорда жароҳатланган.

— Какарон қишлоғи, Сургар тоғининг қуйисида жойлашган. Хизматга борганимдан сўнг икки кун ўтиб мина тозаловчилар билан бирга Союздан келаётган машиналар карвонини кузатишга чиқдик.

Какарон муюлишига етиб бордик. Олдинда мина тозаловчилар. Уларнинг ортидаги БТР устида биз пиёдалар бормоқдамиз. Машиналар карвони жуда катта бўлиб, қурол-яроғ, ёқилғи, озиқ-овқат олиб келишаётган эди.

Менинг икки кўзим мина тозаловчиларда. Улар шуф билан бетон йўл четидаги йўлакни текшириб боришарди. Оралиқ эллик метрлар. Шунда бирдан ҳавога чанг кўтарилди. Тасаввуримда улкан маҳлуқ тупроқларни сачратиб ерни ёриб чиққандай бўлди. Кейин кучли овоз эшитилди. Миям шанғиллаб кетди. Бир лаҳза ўзимни йўқотиб қўйдим. Ҳушимга келганимда мендан хизматни олдин бошлаган аскарлар ёнимда йўқ эди. Ҳаммаси чанг кўтарилган томонга югуриб боришарди. Машинадан қандай тушиб, мина портлаган ерга қандай етиб борганлигимни эслай олмайман. Портлаган ердан ўн қадамлар нарида ғўладай бир нарса ўзини у ёндан-бу ёнга ташларди. Мен эса қўрқиб кетганимдан дағдағ титрардим.

Бу талваса қилаётган, ҳозиргина менинг кўз олдимда мина излаб кетаётган доғистонлик бола эди. Тиззасидан қуйида ҳеч нарса йўқ, қипқизил гўшт орасидан эса оппоқ суяк чиқиб турарди. Иккинчи оёғининг гўшти шилиниб олингандай. Суяклари эса майда-майда бўлакча қилиб синдирилган таёқдай тахланиб ётарди.

Катта лейтенант Элин:

— Уни машинага олиб чиқишга ёрдам бер, — дея елкамга туртганда ҳушимга келдим. Портлаган аскарни қандай олдига борганлигимни, қандай қилиб машинага чиқарганлигимизни эслай олмайман. Уни машинага чиқаришимиз билан, чакалакзордан бизни ўққа тутишди. Ярадор минган машина ортга қайтиб, бизлар иккинчи БТРга ўтирдик.

Командирнинг:

— Отинглар, — деган буйруғи билан чакалакзор томонга ўт очдик. Ўқни қайси томондан учиб келаётганлигини билмай таваккал қилиб ўқ узардик.

Шу вақт машиналар карвони келиб қолди. Ўнталар машина отишма бўлаётган ердан ўтиб, ўн биринчиси ёниб кетди. Ҳайдовчиси ёнаётган машинани четга буриб юбориб, ортдан келаётган машиналарга йўл очди. Ўзи эса кабинадан сакраб тушиб қочди. Бизларга карвоннинг қолган қисмини тўхтатиб туриш топширилди. Машиналар тўхтагунча яна бир машина портлади. У ҳам йўл четига чиқиб қолди. Бизлар эса чакалакзор томонга тўхтовсиз отиб турардик. Бир вақт машиналардаги бензин ёниб эллик метрлар юқорига олов кўтарилди. Унинг тафти бизларга ҳам етиб келганди. Олов узоқ давом этмади. Қачон унинг тафти пасайганда, қолган тўрт машинани қўйиб юбордик. Ёнаётган машиналар ёнига яқинлашганда, яна чакалакзордан отишди. Аммо машиналар тўхтамасдан ўтиб кетишди.

(Давоми бор).

3

Хориждан хабарлар

Ҳайкал чўкиб кетди

ДЕҲЛИ. (ТАСС). Ҳиндистоннинг Ҳайдаробод шаҳрида Будданинг улкан ҳайкалини ўрнатиш ишлари фожиа билан бошланди. Жаҳондаги энг катта бу ҳайкал яхлит тошдан ишланган эди. Баландлиги йигирма беш метр ва оғирлиги уч юз тоннадан зиёд бўлган баҳайбат Будда баржа саҳнидан сирпаниб тушиб кетди. Баржа уни шаҳардаги Ҳусайн Сагар кўли ёқасида савлат тўкиб турган қоя ёнига олиб келиши керак эди. Лойиҳа муаллифларининг мўлжалига кўра Будда ҳайкали шу жойга абадул абад ўрнатилиши лозим эди. Сувга қулаган ҳайкал билан бирга баржадаги етти киши ҳам чўкиб кетди.

Ҳозирча инженерлар ҳайкални сув тубидан қандай қилиб олиб чиқишни ҳал қилишаяпти, журналистлар ва жамоатчилик эса бундай омадсизлик шов-шув кўтарган лойиҳанинг шусиз ҳам жуда катта қийматини яна қанча оширишини ҳисоблашмоқда. Бу ҳайкални икки юз нафар ҳайкалтарош икки йил мобайнида ясаганлар. Уни ясаш Андхра-прадеш штати ҳукуматига ҳозирнинг ўзидаёқ деярли 56 миллион рупияга тушди. Қиёслаш учун шуни айтишимиз мумкинки, бу пулга 12 минг бола бошланғич мактабни битириши мумкин бўлур эди.



Германия Демократик Жумҳуриятида оғир касалликдан сўнг ҳаракатланиши мушкуллашиб қолган кишиларнинг муаммоларига алоҳида эътибор берилади. Шунга қарамай, мажруҳлар жумҳурият уюшмаси ҳукуматнинг бу борадаги қилаётган ишларини етарли эмас деб билиб, кураш олиб бормоқда. Берлиндаги «Интернационал» кинотеатри олдида уюштирилган ушбу норозилик митинги ташаббускори ҳам ўша мажруҳлар жумҳурият уюшмасидир.

СУРАТДА: мажруҳлик аравачасидаги бу ногиронлар кинотеатрларда ўзлари учун қулай шароитлар яратилишини талаб этишмоқда.

АДН—ТАСС сурати.

ЖАНГОВАР ҲАРАКАТЛАР ДАВОМ ЭТМОҚДА

ЛУАНДА. (ТАСС). Ҳукуматга қарши УНИТА гуруҳининг террорчилик ҳаракатлари оқибатида март ойининг биринчи ҳафтаси ичида Анголанинг 70 дан зиёд тинч аҳолиси ҳалок бўлди ва жароҳатланди. Анголани озод қилиш халқ қуролли кучлари бош штабининг Луандада эълон қилинган маълумотларига қараганда, УНИТА мамлакатнинг барча вилоятларида ўз ҳарбий ҳаракатларини давом эттираяпти. Яқинда Сумбе шаҳри яқинидан ўтаётган автоколонна террорчилар пистирмасига дуч келди. Натижада Жанубий Кванза вилоятининг муниципал комиссари ҳалок бўлди.

Аҳолини ҳимоя қилиш юзасидан ўтказилган операциялар чоғида, деб хабар берилади маълумотда, ҳукумат қўшинлари шу даврнинг ўзида УНИТАнинг 170 га яқин жангарисини йўқ қилиб, кўплаб қурол-яроғни ўлжа олганлар. Анголани озод қилиш халқ қуролли кучларидан қарийб юз киши ўлдирилди ва жароҳатланди.

ҚАДИМИЙ ПОРТ ҚОЛДИҚЛАРИ ТОПИЛДИ

ҚОҲИРА, (ТАСС). Япониялик археологлар Синай ярим оролининг жануби-ғарбида Мамлюк ва Турк султонлари XIII асрдан XVIII асргача ҳукмронлик қилган даврдан қолган қадимий денгиз портини топдилар.

Суэц кўрфазининг Синай қирғоғидан топилган қадимий Эт-тур порт шаҳри биноларининг қолдиқлари шубҳасиз археологик ва тарихий қимматга эга, деб хабар қилади Мисрда чиқадиган «Ал аҳром» газетаси. Эт-тур усмонийлар империяси даврида Қизил денгиз соҳилидаги асосий портлардан бири бўлган. У Шарқ билан Ғарб ўртасидаги савдо-сотиқда катта роль ўйнаган. Исломнинг муқаддас жойлари — Арабистон ярим оролида жойлашган Макка ва Мадина шаҳарларига ҳажга кетаётган мусулмонлар шу ерга келишган.

Ҳозир бу ерда йигирмага яқин хонадондан иборат кичик бир қишлоқ бор. Археологик қазиш ишлари бошлангани муносабати билан, дейилади газетадаги хабарда, қишлоқ аҳолиси тез орада маҳаллий маъмурлар бу ерга яқин жойда қура бошлаган янги уйларга кўчирилади.

Японлар экспедицияси чинни ва жездан ясалиб, нақшлар билан безалган кўҳна идишлар, 1299 йилда зарб қилинган бронза тангалар ва қадимги қўлёзмаларни ҳам топди.

ХУСУСИЙ СЕКТОР ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАНАВЕРАДИ

ПЕКИН. (ТАСС). Хусусий сектор қандай қийинчиликларга дуч келиши мумкинлигидан қатъи назар, Хитой ҳукумати уни қўллаб-қувватлайверади. Саноат ва савдо давлат бошқармасининг якка тартибдаги ва хусусий иқтисодиёт бўлими бошлиғи Ван Чжунмин бу ерда шуларни таъкидлади, деб хабар қилади Синьхуа агентлиги.

У Хитой 1988 йил охирида тежамкорлик программасини амалга ошира бошлаганидан буён хусусий корхоналар миқдори 14 фоиз камайганлигини хабар қилди.

У хусусий секторнинг Хитой иқтисодиётини ривожлантиришдаги муҳим ролини таъкидлаб, давлат аҳолининг хусусий соҳибкорлик соҳасидаги қонуний фаолиятини қўллаб-қувватлашда давом этаётганлигини уқтирди.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ОНАЛАР КАЛТАКЛАШ ТАРАФДОРИ

● БОЛАЛАРНИ калтаклаш керакми ёки йўқми? Британиялик ота-оналар ўртасида «Нэшнл Опинион Полл» хизмати ўтказган савол-жавобга қатнашчиларнинг аксарият кўпчилиги, аниқроғи 90 фоизи, албатта, калтаклаш керак, деган жавобни айтган. Шуниси қизиқки, аёллар савол-жавоб вақтида эркакларга нисбатан кўпроқ баджаҳл эканликларини намойиш этдилар. Тадқиқотда қатнашган оналарнинг 95 фоизи ўз болаларини калтаклашларини тан олишди. Оталар мазкур кўрсаткич бўйича оналардан 8 банд орқада қолишган. Болалар калтакланишини тақиқловчи қонун жорий этиш мақсадга мувофиқми, деган саволга атиги 8 фоиз ота-она «Ҳа» деб жавоб берган.

МАХСУС ГУВОҲНОМА

● ТАИЛАНД соғлиқни сақлаш нозирлиги СПИДга қарши кураш умуммиллий кампанияси доирасида мамлакатдаги 80 минг фоҳишага уларнинг жисмонан соғломлиги тўғрисида махсус гувоҳнома берди. Барлар, қаҳвахоналар, уқалаш муассасаларининг ходимлари, яъни мамлакатда расмий равишда рухсат берилмаган фоҳишалик билан шуғулланувчи аёллар сурати, исми, туғилган йили, жойи ва рўйхатдаги номери туширилган карточкани оладилар. Шу тариқа олинган бутун ахборот нозирликнинг маълумотлар марказий банкида сақланади.

Гувоҳнома қисқагина қилиб «яшил карточка» деб ҳам юритилади. Уларнинг эгалари СПИД вирусини ва жинсий алоқада юқадиган бошқа касалликларни аниқлаш учун мунтазам равишда медицина кўригидан ўтиб турадилар. Касаллик аниқланган тақдирда улар ўз иш жойларини тарк этишга ва одат бўлиб қолган машғулотларидан воз кечишга мажбур бўладилар. Нозирликнинг хабарига кўра, Таиланд фоҳишаларидан қарийб 1500 аёлга СПИД вируси юққан.

3 КИШИЛИК МИТТИ ВЕЛОСИПЕД

● ШВЕЙЦАРИЯДАГИ «Педало» велоклуби ихтирочилари 3 кишилик митти велосипед ясадилар. Бу велосипеднинг узунлиги атиги 62 сантиметр холос. У дунёдаги уч кишилик велосипедларнинг энг миттиси ҳисобланади. Шунинг учун бу ихтиро «Гиннеснинг Рекордлар китоби»га киритилади.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

Хориждан хабарлар

Бизнинг мусоҳаба

ҚИЙНОҚ

Темир ака ХИДИРОВ Қашқадарё вилоятининг Қарши ноҳиясидаги «Партия XXII съезди» совхозида истиқомат қилади. Улуғ Ватан уруши қатнашчиси, 50 йилдан кўпроқ вақт педагогика соҳасида фаолият кўрсатган. Биз у кишининг хонадонида бўлиб, суҳбатлашдик.



— Темир ака бу йил мамлакатимиз фашистлар Германияси устидан қозонилган Буюк Ғалабанинг 45 йиллигини нишонлайди. Албатта, Ғалабада Сизнинг ҳам улушингиз бор. Бундан биз, қолаверса ўғилларингиз ҳам фахрланишади. Фарзандларингиз ва невараларингиз бахтига ҳамиша омон бўлинг. Гарчи, Сизга у кунларни эслаш оғир бўлса-да, бир ум ортга қайтсак. Кейинги пайтларда уруш даврига тез-тез мурожаат қиладиган бўлиб қолдик. Ҳозир у давр ҳақида аниқ бир фикр айтиш қийин. Сиз ҳам ветеран, ҳам тарих ўқитувчиси сифатида нима дейишингиз мумкин?

— Токи икки система мавжуд экан, урушлар, тўқнашувлар бўлиши муқаррар. Бу ўша давр марксизм таълимоти. Албатта, кейинчалик биз бу фикрлардан қайтдик. Лекин ўша даврда мазкур фикрлар мавжуд эди. Германия билан Совет Иттифоқи ўртасида битим имзоланган бўлишига қарамасдан, уруш бошланди. Эълон қилинмасдан. Уруш шу даражада кескин, шу даражада мураккаб эдики, у алоҳида қаттиққўллик талаб этарди. Қаттиққўллик бўлмаса, бу урушда ғалаба қозониш ҳақида ўйлаш ҳам қийин эди. Менимча ҳам шу қаттиққўллик, темир интизом бизнинг ғалабамизни таъминлашга хизмат қилди.

— Бу албатта, Сталин номи билан боғлиқ.

— Ҳа, мен Сталиннинг ролига катта баҳо бераман. Биз унинг хато ва камчиликларини тарози палласига қўйиб қарасак, ижобий томонга ҳал бўлиши керак эди.

— Адашмасам, Улуғ Ватан уруши бошланганида Сиз ҳарбий хизматда эдингиз?

— Ҳа, 1939 йилда ҳарбий хизматга чақирилганман. Урушнинг биринчи кунларида, чегарада, Львов остоналарида эдик. Душман жуда катта тайёргарлик билан уруш бошлаган эди. Дастлабки кунларда немислар билан юзма-юз жанг қилиш қийин бўлди.

Мен, асосан, жангларни Москва остоналарида бошладим. Бу 1941 йилнинг декабрь ойи эди.

Декабрда фашистлар Москвадан улоқтириб ташланганидан сўнг, Сталинград, Курск шаҳарлари учун жанг қилишга тўғри келди. Сўнгра 2-Украина фронти составида Австрия, Венгрия, Румыния, Чехословакия территорияларида жанг қилдим.

Биринчи бор Москва учун бўлган жангларда яраландим. Декабрь. Қишнинг қаҳратон кунлари. Ушанда, разведкадан қайтаётгандик. Тўсатдан, ҳамроҳларимиздан бирига ўқ тегди. Олинган маълумотларни зудлик билан қисмга етказиш керак эди. Разведкада бу жуда муҳим. [illegible] Мен ярадор бўлган аскар билан қолдим. Қисмдан ёрдам келишини кутишим зарур эди. Бу орада тонг ёриниб қолди. Кундуз кунлари немис самолётлари изғиб юрарди. Бир кун тинимсиз бомбардимон чоғида яраландим.

Махсус дала госпиталида тўрт ой қолиб кетдим. Сўнгра яна ўзим хизмат қилган қисмга бордим. У пайтда полкимиз Сталинградга яқинлашиб қолганди.

Жангларда беш марта яраланганман, сўнгги марта Болотон шаҳрини озод этишда жароҳат олдим. Тисса дарёсидан кечиб ўтиб, разведкадан қайтиб келаётганимизда душман сезиб қолиб, отишма бошланди...

II- ва III-даражали Шуҳрат, «Қизил Юлдуз» орденлари, «Жасурлиги учун» медали билан тақдирланганман. Улуғ Ватан урушининг биринчи ва иккинчи даражали орденлари ҳам бор.

— Жанг таассуротлари ҳақида...

— Аскарларда ғалабага ишонч бор эди. Кўнгилларида уйга қайтиш туйғуси. Шу боис жангга ҳеч иккиланмасдан отланардик.

Ёдимда бор. Москва остоналарида Сталиннинг ҳар куни уч маҳал радио орқали нутқи (мурожаати) бериларди. Унинг сўзларида «Ғалаба бизники бўлади», деган оҳанг сезилиб турарди. Бу сўзлар жангчилар юрагида жаранглаб тургандай.

— Ўғилларингизнинг айтишича, Сиз уруш тугагандан сўнг ҳам, бир-икки йил қолиб кетган экансиз?

— Ҳа, шундай бўлган. Қайтиш оғир бўлган. Аввалламбор уйга қайтиб бораман, деган ўй миямда йўқ эди. Соғ қолишимга ҳам ишонч бўлмаган менда.

Улуғ Ватан урушидан сўнг япон, хитой урушларида ҳам қатнашишимга тўғри келди. Назаримда армияда бутунлай қолиб кетадигандай эдим. Забайкалье — Приамурск ҳарбий округи қўмондони Малиновский эди ўшанда.

Ғалабадан сўнг, аскар ва сипоҳийларнинг запасга бўшатилиши ҳақида чиққан фармонни ҳам билмасдим. Бир куни разведка ҳужжатларини генерал Соболевга олиб боргач, бу билан қизиқиб кўрдим. Унга «39-йилдан буён хизматдаман», дедим. Ёрдам беришга ваъда берди.

Орадан бир қанча муддат ўтгач, уйга рухсат беришди. Қишлоққа қирқ кун йўл юрганман. Ватан, она қишлоқ, қадрдонларнинг соғинчи юракни ўртайди. Устига-устак поезд имиллайди, йўл чўзилгандан-чўзилган.

Онам йиғлайверганидан, кўзлари деярли кўрмай қолибди. Уларга мен ҳақимда «ўлик-тириклиги номаълум» деб маълумот беришган экан. Ёзган хатларим ҳам қаердадир қолиб кетган.

— Темир ака, у кунлар хотирага айланиб қолди. Ҳозирда Сиз бахтлисиз. Саккиз фарзандингиз бор, етти нафари уйли-жойли. 24 нафар неварангиз атрофингизда парвона. Айтишларича, кенжа ўғлингиз Омон ҳарбий хизматда экан.

— Рост, Омон Волгоград вилоятида хизмат бурчини ўтаяпти. Яна бир неча ойдан сўнг, келиши керак. Яқинда КПСС аъзолигига номзод бўлибди. Эшитиб, роса хурсанд бўлдик. Қисм командиридан «Ташаккурнома» олдим. Қисмга таклиф қилишганди, ташвишлар кўпайиб кетиб, боролмадим.

— Сизни, уруш ветерани, педагог, меҳрибон ота сифатида нима кўпроқ ташвишлантиради?

— Кейинги пайтда яратилаётган кинолар мени қаноатлантирмайди. Айниқса, уруш воқеалари тасвирланганлари. Иложи борича уларни кўрмасликка ҳаракат қиламан. Улардаги воқеалар ҳаддан ташқари бўрттириб кўрсатилади. Ҳақиқий манзара ёритилмайди. Қаҳрамонлар доимо устунлигимиз сезилиб туради, уларда. Ахир бизнинг камчиликларимиз ҳам бўлган-ку. Кинода эса бир томонлама ёритилади. Шундай мазмундаги ленталарни кўрсам, икки-уч кунгача ўзимга келолмай юраман.

Ёшлардан баъзида нолиб қоламиз, «нима, бунақа», деб. Аслида кино, телевидение (унда қўйиладиган баъзи кинолар) улар тарбиясига салбий таъсир ўтказаяпти. Чет эллардан олинаётган кинолар ўзбек миллий урф-одатларига мутлақо зид.

Мамлакатимизда юз бераётган кўпдан-кўп тартибсизликлар, митинг, йиғилишлар сабаби бугун пайдо бўлган эмас. У йиллар давомида тўпланиб келган. Уларга масъул раҳбарларимиз эътибор беришмади. Ёки уларни кўз юммади. [illegible] фахрийларнинг ҳам айби бор.

Кейинги пайтда кўп гапирадиган бўлиб қолдик. Натижа эса йўқ. Одамлар ваъдаларни эшитавериб, тоқати-тоқ бўлди. Гап кўп-у, амалда эса ҳеч вақо йўқ. Ҳамма ўз бурчини, ишини виждонан бажаргандагина, бу иллатлардан батамом холос бўламиз.

— Суҳбатингиз учун ташаккур.

Муҳаммад АМИН суҳбатлашди.

СУРАТДА: Темир ака Хидиров неваралари билан.

Муаллиф суратга олган.

ТВ

13 МАРТ — СЕШАНБА

● ЎзТВ I

17.30 «Вешен» қайинлари». Телефильм. 17.40 Кўрсатувлар программаси. 17.45 «Қанотсиз ғозча». Мультфильм. 17.55 «Ўзбек тилини ўрганамиз» (такрор.). 18.30 «Ёшлик» студияси кўрсатади. Мисрда дўстона учрашувлар. 19.30 «Ахборот» (рус тилида). 19.50 «Покланиш йўлидан». КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига Ҳаракат дастури лойиҳасини муҳокама қиламиз. 20.20 «Нишоналар». Катталар учун мультфильм. 20.30 «Ахборот». 20.50 Бадиий ҳаваскорлик жамоаларининг жумҳурият телевизион кўриги. Фарғона вилояти «Райҳон» ансамбли ижро этади. 21.30 Москва. «Вақт». 22.00 «Тошлоқда ҳам дарахт ўсади». Бадиий фильм. 2-серия. 23.10 Янгиликлар. 23.15 Кўрсатувлар программаси.

● ЎзТВ II

19.05 Регби. «Звезда» (Тошкент) — СССР терма командаси ўртасида ўртоқлик учрашуви. 19.45 «Алп йигитнинг уйланиши». Бадиий фильм («Грузияфильм»). 20.50 «Тошкент» студияси кўрсатади. «Қишлоқда аҳволлар қандай?».

ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ:

21.30 Москва. «Вақт». 22.00 КПСС XXVIII ва Тожикистон Компартиясининг XXI съездлари олдидан. «Нури зиндаги». Пролетар ноҳияси.

● МТ I

7.00 «120 минут». 9.00 «Омадли аёллар». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 3-серия — «Дуся». 10.15 Футбол. СССР чемпионати. «Днепр» — «Торпедо». Днепропетровскдан кўрсатилади. 11.55 Болалар соати. 12.55 Коллаж (реклама, эълонлар, ахборот). 13.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 13.30 «Бу бўлган... бўлганди...». 13.50 «Ҳайвонот оламида». 14.50 «Типратикан, кучук ва Нико исмли бола». Мультфильм.

* * *

16.35 «Ашар». Телевизион ҳужжатли фильм. 17.00 «Роялда муаллифнинг ўзи чалади». Композитор В. Кобекин. Свердловскдан кўрсатилади. 17.20 «Социализм муаммолари». «Социализм назарияси очерклари» янги тўпламини муҳокама қиламиз. 18.05 «Хор ҳамда биз». 18.50 «Велосипеднинг жиловланиши». Мультфильм. 19.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 19.30 Ёшлар хабарномаси. 20.10 «Шахслар ва вазиятлар». Ҳужжатли фильм премьераси («Қозоқфильм»). 20.30 Томошабинларнинг талабларига биноан. «Чолиқуши». Беш серияли телевизион бадиий фильм. 2-серия. 21.30 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати. 22.00 «Святослав Рихтер йилномаси». Телевизион ҳужжатли фильм. 23.15 «Сўнгги манзилгоҳ». Рус муҳожири А. Ширинская-Манштейн тақдири ҳақида. 00.15 «ТСН». Янгиликлар телевизион хизмати.

● МТ II

8.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 Илмий-оммабоп фильмлар: «Нуқта ва қирол қизи ҳақида», «Нуқта қолдирган из». «Кичкинтойлар учун геометрия» туркумидан. 9.35, 10.35 Оилавий турмуш этикаси ва психологияси. 10-синф. Оналик сирлари. 10.05 Француз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 11.05 Француз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун. 11.35 Биология. 6-синф. Гулдан уруғгача. 11.55 «Билимдонлар учун машқ». 12.40 СССР халқ артисти П. Нечепоренко ҳамда балалайкачилар унисони чалади. 12.55 «Биз биргамиз, ойижон». Бадиий фильм. 14.05, 17.30 Ритмик гимнастика. 14.35 Такрорий телефильмлар сеанси. «Цирк чироқлари порлаганда» (Свердловск киностудияси). 15.50 Т. Шмига учрашувга таклиф этади. 18.00 РСФСР шаҳарлари телестудиялари. «Вилоятдан туриб қараганда» (Волгоград). 19.00 «Вақт». Янгиликлар телевизион хизмати (сурдо таржимаси билан). 19.30 **СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари III съездида.** Танаффус пайтида (20.30) — Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар!

Миш-мишлар ва ҳақиқат

МАМЛАКАТИМИЗДА, шу жумладан жумҳуриятимизда қайта қуриш, ошкоралик ва демократия туфайли юз бераётган жиддий ўзгаришлар хориждаги мухолифларга ёқмаяпти. Улар яқин-яқингача оламга жар солиб келган муаммолар аста-секинлик билан бўлса-да, ўз ечимини топмоқда, айрим долзарб масалалар эса қийинчилик билан рўёбга чиқмоқда. Бу уларга хуш келмаётир. Шунинг учун ҳам хориждаги мафкуравий душманларимиз миллатлараро низо чиқариб, буюк ўзгаришларга тўсқинлик қилишга уринмоқдалар. Шу ўринда уларга турли хил миш-мишлар қўл келаяпти. Улар билан оғиз-бурун ўпишаётган айрим гумашталар, баъзи норасмий уюшмалар ғанимларимиз ноғорасига ўйнаб, турли миш-мишларни тарқатаётирлар. Ана шу миш-мишлар натижасида Фарғона ва Паркент фожиалари юз берди, Бўкада ғалаёнлар бўлди. Булар ҳаммаси азоб-уқубатлар, турли хил дашномлар, «ёрлиқ»ларга дучор бўлган халқимиз шаънига оғир зарба бўлди. Ўзбеклар бардошли, сабр-тоқатли, қалби пок, матонатли халқ. Халқимиз ҳар қандай қийинчиликларга чидаши мумкин, лекин хўрлашларга чидай олмайди. Таниқли шоиримиз айтганидек:

Инсон қалби билан ҳазиллашманг сиз.
Унда миллат яшар, унда тил яшар.
Унда аждод даҳри яшайди сўзсиз,
Унда истиқомат қилади башар.
Инсон қалби билан ҳазиллашманг сиз,
Унда она яшар, яшайди Ватан.
Уни жўн нарса деб ўйламанг ҳаргиз,
Ҳайҳот! Қўзғалмасин бу Қалб даъфатан!

Ҳа, шундай. Халқ бир дарё, Халқ бир дунё... Халқ бир олов....

Бугун биз кунн-кеча юз берган Паркент фожиаси ва унинг келиб чиқиш сабаблари ҳақида айрим фикрлар юритамиз. Балки бу фикрларнинг баъзилари ҳали тўлатўкис исботланмаган бўлса ҳам, яна юз бериши эҳтимолдан ҳоли бўлмаган ғалаёнларнинг, қонли фожиаларнинг олдини олишга сабоқ бўлади, деган умиддамиз.

Паркент фожиаси сабоқлари

ПАРКЕНТ ФОЖИАСИ юз берганига тўққиз кун бўлди. Жумҳуриятимиз меҳнаткашлари қалбини жунбушга келтирган воқеалар атрофида бўлаётган баҳс-мунозаралар, бўлар-бўлмас турли хил миш-мишлар ҳали ҳам тўхтагани йўқ. Рўзномамизда, «Тошкент ҳақиқати»да эълон қилинган мақолалар ҳамда Ўзбекистон телевидениесининг «Долзарб мавзу» кўрсатувидаги ноҳия муваққат комиссияси вакиллари иштирокидаги суҳбатлардан сўнг Паркентдаги вазият анча барқарорлашди. Миш-мишлар барҳам топаяпти. Халқнинг айрим оммавий ахборот воситаларига бўлган ишончи ошди.

Ўзбекистон телевидениесининг Паркент воқеаларига бағишланган кўрсатувини кўпчилик кўрди. Кўрсатув иштирокчилари: Паркент ноҳия фирқа қўмитасининг биринчи котиби Э. Рўзиматов, ноҳия «Паркент тонги» рўзномасининг муҳаррири М. Тоиров, спорт мактаби директори А. Тожибоевларнинг якдил ҳисоблашларича фожиалар юз бермаслиги мумкин ва муқаррар эди. Аммо юз берди. Хўш, бунинг учун ким жавоб беради?

Шу ўринда жумҳурият телевидениеси ижтимоий-сиёсий кўрсатувлар бош редакцияси тайёрлаган яна бир ибратли иш ҳақида тўхталиб ўтиш жоиз бўлар. Юқорида биз тилга олган кўрсатув эфирга чиқишидан чамаси беш-олти соат олдин яна бир «Давра столи»ни кузатишга тўғри келди. Унда вилоят хотин-қизлар кенгаши раҳбарларидан бири содир бўлган воқеалар айбдорларини қатъий жазолашни талаб қилди, ҳар хил миш-мишларга ўрин бермасликка даъват этди. Аёлларимизнинг ташвишланишларича бор. Ҳар хил митинглар ёшларнигина эмас, балки болаларнинг фикрини ҳам чалғитмоқда. Куни кеча марказий телевидениеда берилган эшиттиришда украиналик ўн икки яшар бола бўлар-бўлмас ўтказилаётган турли хил митингларни кескин қоралади. Бу ҳақда ўйлайдиган вақт келди.

...Месхети турклари деганда ҳадеб бир воқеа ёдимга келаверади. Нашриётлардан бирида ишлаб юрган кезларимда ҳашарга — пахта теримига борганмиз. Ўрта Чирчиқ ноҳияси хўжаликларидан бирига. Бизни қабул қилган хонадонлар эгалари месхети турклари эди. Кунлар изғирин. 10-15 нафаримиз бир ҳовлига қўндик. Боғи хонадон соҳиби 7-8 фарзанди билан хоналарнинг биттасига жойлашди. Қолган икки уйга биз ҳашарчилар. Битта ўчоқда овқат тайёрлаб, чой қайнатардик. Ҳамма тотув, иноқ эди.

Бу билан нима демоқчиман? Бир ишга қўл уришдан олдин салгина бўлса-да, ўйламоқ зарур. Ахир 10 кун, бир ой, уч ой ичида уларда қаердан ҳам бошпана пайдо бўлсин. Улар ҳам мусулмон фарзандлари-ку?! Қолаверса, бу ерга келтирилган месхети туркларининг кўпчилиги аёллар ва болалар эди-ку?! Насиҳат қилиш фикридан йироқман.

Бугун табиий офатдан ёки етимликдан жабрдийда бўлганларга раҳм-шафқат кўрсатиш ҳақида кўп ёзилмоқда ва бу фазилат тобора расм тусига кириб бораётир. Аммо, меҳр-оқибатликни, мурувватни фақат зилзилада ёки Чернобилга ўхшаш фалокатлар пайтида кўрсатиш, етимлар бошини силаш билан кифояланиш десак янглишамиз.

Таассуфки, воқеалар бошланишидан бир неча кун илгари «Бирлик» норасмий уюшмаси номидан митингга даъват этувчи варақалар тарқатилганлиги, Тошкент бозорларида, айрим ўқув юртларида паркентликлар ноҳияда бўкалик месхети турклари жойлаштирилганлиги учун ҳақоратланганликлари ачинарли ҳолдир. Шуни айтиш жоизки, чинакам халқ ҳаракати сифатида вужудга келган, жумҳурият бутун аҳолисининг иродаси ва орзу-умидларини ифодаламоқчи бўлган «Бирлик» бўлса ҳеч қачон паркентлик йигитларни «митингга чиқмасанглар аёлларга ўхшаб рўмол ўрайсан» демаган бўларди.

Халқ билан ўйнашмаслик керак. Нафақат ушбу сатрлар муаллифи, қолаверса ўша «бирлик»чилар севган адиб Абдулҳамид Чўлпоннинг қуйидаги мисраларини эслайлик:

Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир,
Халқ исёндир, халқ оловдир, халқ ўчдир.
Халқ қўзғолса, куч йўқдир, ким тўхтатсин,
Қувват йўқ, ким халқ истагин йўқ этсин...

Мен бу мисраларни жумҳурият Компартияси Марказқўми биринчи котиби И. А. Каримов халқ депутатлари билан учрашувда алоҳида қайд этгани учун келтираётганим йўқ. Балки ушбу жумлалар бугунги кунимизда ўз асл мазмунини ифода этаётгани учун ҳам таъкидлашни истардим.

Ёнаётган ўтга мой қуйиш қаҳрамонликка ёки ватанпарварликка кирмайди. Аксинча, ўз ризқ-рўзини, насибасини, оқибатини асраш халқпарварликдир. Шу ўринда Эркин ака Рўзиматовнинг: «...ёнаётган автобусдан Чирчиқ тикувчилик фабрикасининг филиалига ўт кетишини сезган оломон унинг олдини олди», деган гаплари, ҳар бир экран қаршисида ўтирган кишини ҳаяжонга солган бўлса ажаб эмас.

Ва яна бир нарса: шахсан ўзим норасмий уюшма раҳбарларининг Паркентда ҳозир бўлганини оқлай олмайман. Гап месхети турк вакилларининг бу ерда бўлиш-бўлмаслиги масаласида бораётгани йўқ. Гап мавзуи бошқа ёқда. Яъни Паркентнинг ўзига яраша оқсоқоллари, олиму-зиёлилари, юртпарвар кишилари етарли эканлиги тўғрисида бораяпти. Бинобарин, бу уларнинг иззат-нафсониятига тегишдан бошқа нарса эмас.

Куни кеча воқеа содир бўлган жойда бўлиб қайтган Ўзбекистон комсомоли Марказий Қўмитаси мафкура бўлими мудири Ирисмуҳаммад Абдукаримов қуйидагиларни куйиниб тапирди:

— Паркентга келган норасмий уюшма раҳбарларидан бири ўзини асл байналмилалчи деб кўрсатишга уринди. Аммо у киши чиндан ҳам байналмилалчи бўлса у ҳолда: «туркларни чиқаришни тўхтатинг, улар ҳам инсон-ку!» — деб бир оғиз айтса бўлмасмиди? Менимча қон тўкилаётган, можаро авжига чиқаётган пайтда фозил ва оқил киши шундай йўл тутган бўлур эди.

Бизнингча бу борада халқ билан юзма-юз мулоқотга, етилган ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳукумат билан парламентчасига ҳал қилишга тайёр турган «Эрк» халқ ҳаракати ва унинг куни кеча телевидение орқали чиққан раҳбарларидан бири, Ўзбекистон ССР халқ депутати Муҳаммад Солиҳ сингари фидойи кишилардан ибрат олса арзийди. Ниҳоят сўнггиси. Бугунги воқеалар заминида қайта қуриш, ошкоралик, демократия сингари инқилобий ўзгаришлар ётибди. Демакки, шундай экан Паркентдаги воқеалар учун жавобгар шахслар ўз жазосини олмоғи зарур. Мен бу ўринда халққа қарата куч ва қурол ишлатишга буйруқ берган амалдорларни назарда тутаётирман. Халқ билан юзма-юз чиқишга журъат этолмаганлар «ором курси»ларини бўшатиб қўйишсин вақтида. Токи бундай раҳбарларнинг обрўси, ҳузур-ҳаловати деб жумҳуриятимизнинг яна аллақаеридадир низо чиқмасин.

Шу кунларда Паркентга борган киши ҳаёт аввалгидек давом этаётганлигининг гувоҳи бўлади. Савдо шоҳобчалари, корхоналар бир маромда ишлаб турибди. Далаларда кўкламги ишлар қизғин. Мактаблар, болалар боғчалари кичкинтойлар билан гавжум.

Ноҳияда бўлиб ўтган воқеаларни тафтиш этиш ва айбдорларни аниқлаш юзасидан халқ вакилларидан тузилган муваққат комиссия фаол иш олиб бормоқда. Куни кеча комиссия аъзолари ноҳия фаоллари билан учрашиб шу кунгача қилинган ишлар юзасидан ахборот бердилар, мавжуд муаммоларни бартараф этиш йўллари хусусида маслаҳатлашиб олишди. Бу ўринда шуни алоҳида таъкидламоқчимизки, мазкур учрашувга «Чет»дан келганлар киритилмади. «Ўз муаммоларимизни ўзимиз ҳал этамиз!» дейишмоқда паркентликлар. Биз ҳам шундай бўлишига шак-шубҳасиз ишонамиз.

С. РУСТАМОВ.

ЎЗЛАРИ ЎЗЛАРИГА ХЎЖАЙИН

Ўзбекистонда маданий-маърифий муассасалари ходимларининг маошини 1991 йилда ошириш назарда тутилмоқда. Т. Содиқов номли Тошкент шаҳар маданият уйида ҳукумат режалари амалга оширилишини кутиб ўтиришмади. Маданият уйи ходимлари шу йилдаёқ маошларига қўшимча ола бошладилар. Бунга муассасанинг хўжалик юритишнинг янгича шароитга ўтганлиги туфайли эришиш мумкин бўлди. Маданият уйида янги шароитни «қисман хўжалик ҳисоби» деб аташмоқда. Бунинг натижасида иш ҳақи жамғармасини оширишга муваффақ бўлишди. Энг муҳими олинаётган даромадлардан яхши ишлаган одамларни рағбатлантириш имконияти пайдо бўлди. Меҳнат жамоаси кенгаши ва касаба уюшмаси қўмитаси ҳар бир ходимнинг маданият уйи фаолиятига қўшган аниқ ҳиссасидан келиб чиқиб ҳар ойнинг натижаларига кўра қўшимча ҳақни тақсимлашга қарор қилди.

— Хўжалик юритишнинг янгича шарт-шароитлари ўзимизни илк бор хўжайин деб ҳис этиш имконини берди, — дейди маданият уйининг директори Н. Толкачева. — Маданий-маърифий муассасалар ходимлари учун иш ҳақининг пастлиги, ижод қилиш учун шарт-шароит йўқлиги доимий бўлиб қолди. Натижада кадрлар қўнимсизлиги кўпайди, одамлар изланишни, синаб кўришни, ижод қилишни хоҳламай қолдилар. Энди эса ҳар бир ходимимиз оладиган маоши фақат ўзига боғлиқлигини яхши билади. Янги йилнинг дастлабки ойларидаёқ бадиий ҳаваскорлик жамоалари ва тўгаракларн сони анча кўпайганлиги тасодифий эмас. Айни вақтда штатимиз ўзгармади. Ходимларимиз иш юритишнинг ўзига хос шаклларини қидиришмоқда, янги жамоалар тузишмоқда. Даромадимиз ҳам кўпаймоқда. Ҳозир ҳисоб дафтарчамизда анчагина пулимиз бор. Унинг бир қисмини бундан бир неча йил илгари ваъда қилинган маданият уйимизни капитал ремонт қилиб беришларини кутиб ўтирмай, бинони тиклашга сарфлаш ниятидамиз. Келажакда шерикчилик асосида уй-жой, болалар боғчаси қурилишида қатнашишни ўйлаяпмиз.

(ЎзТАГ).

Жиноят ва жазо

ЎЛИМГА ҲУКМ ЭТИЛДИ

Бу жиноий иш Ўзбекистон ССР Олий суди томонидан узоқ муддат кўриб чиқилди. Норасида, бегуноҳ қизалоқнинг фожиали ўлдирилиши ва инсонийлик қиёфасини йўқотган қотил Зокирян Саматович Аҳмадиевнинг ваҳшиёна ҳатти-ҳаракатлари чуқур ўрганилишни талаб этарди.

Жиноятчи ким? Ҳали она сути оғзидан кетмаган 3 яшар қизалоқ қандай қилиб бу ёвузлик қурбони бўлди?

Қотил ҳақида маълумотлар: 1966 йилда туғилган. Миллати бошқирд. Партиясиз. Маълумоти 8-синф. Уйланмаган. Ҳарбий хизматга бормаган. Илгари ўғирлик қилгани учун Самарқанд вилоятининг Қўшработ ноҳияси халқ судининг ҳукми билан шартли равишда уч йилга озодликдан маҳрум этилган. 1986 йил 22 июнда Сиёб ноҳияси ички ишлар бўлими комендатураси соқчиларининг бепарволигидан фойдаланиб, жазони ўтаб турган жойидан қочиб кетган.

...Қочоқ Аҳмадиев 9 июлда Жиззах шаҳридаги темир йўл бозорида мардикорлик қилиш учун иш ахтаради. Ишчилар кўчаси 34-уйда яшовчи Бегмат Отажонов уни мардикор сифатида уйига таклиф қилади. Тўрт мучаси соғ бу «дастёр»нинг қурилиш ишларини бинойидек бажараётгани уй эгаларини шубҳалантирмайди. Зокирян август ойининг бошларида Б. Отажоновнинг Бекобод шаҳрида яшовчи ўғли Мусин Отажоновникига ҳашарга боради. Мусин билан яқиндан танишиб олади. Бу ерда уч кун ишлаб, яна Б. Отажонов билан Жиззах шаҳрига қайтиб келишади. Бир неча кун ўтгач, Б. Отажоновдан бажарилган ишлари учун ҳисоб-китоб қилишини сўрайди. 10 сентябрь куни унинг қўлига хизмат ҳақини тутқазишиб, Жиззах шаҳар автовокзалига олиб бориб қўйишади. Шу куни Аҳмадиев Бекобод шаҳрига бориб, Амина Отажонованикида тунайди. Шу ерда у Мусиннинг хотини Фотима шаҳар касалхонасида ёш боласи билан ётганлигини эшитиб қолади.

11 сентябрь куни Мусинникига бориб, уч яшар Муҳайёни онаси ҳузурига касалхонага олиб бориш баҳонасида уйдан олиб кетади. Тошкент—Жиззах автобусига ўтириб, Пахтакор ноҳияси Кичанов номли совхоз яқинида автобусдан тушиб, 2-бригада даласидаги қамишзор, буталар орасига кириб, қизалоқнинг номусига тегади. Муҳайё йиртқичнинг қўлида ҳушидан кетиб, жон талвасасига тушади. Қотил жиноят изини яшириш мақсадида ҳушсиз ётган қизалоқни, раҳм-шафқат қилмай, бетон ариқдаги сувга чўктиради. Орадан икки кун ўтгач, жиноятчи ушланди.

Тергов ва суд жараёнида Аҳмадиев ўз айбига тўла иқрор бўлди. Гувоҳларнинг кўргазмалари, суд-медицина экспертизасининг хулосалари, биологик текширувларнинг исботлари Аҳмадиевнинг жиноятларини тасдиқлаб берди.

Сирдарё вилоят суди (раислик қилувчи Р. Пардаева) ашаддий қотил Зокирян Саматович Аҳмадиевни Ўзбекистон ССР Жиноят кодексларининг 94-моддаси 4-қисми ва 80-моддаси 6,8-банди билан ўлим жазосига ҳукм қилди. Жумҳурият олий суди одилона чиқарилган бу ҳукмни ҳеч бир ўзгаришсиз тасдиқлади.

Р. МЕЛИБОЕВ,
Сирдарё вилоят судининг ходими.

Г. ДАВЛЕТОВ,
вилоят прокуратураси ходими.

И. НУРУЛЛАЕВ,
вилоят ички ишлар бошқармаси ходими.

ТАРАДДУД

Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаштириш инженерлари институтида Наврўзга тайёргарлик ишлари аллақачон бошлаб юборилди.

Уни мазмунли ва қизиқарли тарзда ўтказиш учун йигирма кишидан иборат комиссия тузилди. Комиссия аъзолари қаторида ўзбек тили ва адабиёти кафедраси мудири Ҳ. С. Қудратуллаев, талабалар касаба уюшмаси раиси М. Д. Сатторов ҳамда комсомол қўмитаси котиби С. Н. Аҳмедов ва бошқалар бор.

Наврўз тантанаси 19 март соат 16 да бошланади. Байрамда факультетлар деворий газеталарининг конкурси, спорт мусобақалари, викторина ва лотереялар ўйинлари бўлади. Ўзбекистон филармониясидан санъаткорлар таклиф қилинади. Институтда талабалар билан биргаликда сумалак тайёрланади.

Институтнинг «Ором» халқ ансамбли тайёрлаган «Наврўзи олам муборак» деб номланган программасидаги куй, қўшиқ, рақслар одамларга завқ улашади.

Сайёра ЖУМАБОЕВА.

«Ёш ленинчи»
«Молодой ленинец» орган ЦК ЛКСМ Узбекистана
Издается на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ:
700083. ТОШКЕНТ
ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32-УЙ

ТЕЛЕФОНЛАР:
ҚАБУЛХОНА — 32-56-58
ХАТЛАР БЎЛИМИ — 32-54-65
513500 НУСХАДА ЧОП ЭТИЛАДИ
ИНДЕКС: 64607

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Р. — 01154.
Д. — 23196.

Муҳаррир Жаббор РАЗЗОҚОВ.